

2. Faktoring

2.1. Alapvetés

A faktoring pénzügyi szolgáltatás, amely lehetővé teszi a vállalkozások számára a követeléseik átruházását egy faktor elnevezésű pénzügyi intézményre.⁶⁵¹ A faktoring során a vállalkozás eladja vagy átruházza nyitott követeléseit a faktornak azért, hogy azonnali készpénzhez juthasson. A faktor az átruházott követeléseket megvásárolja vagy azokat biztosítékul elfogadja, és ezáltal kockázatot vállal a követelések behajtásával kapcsolatban.

A faktoringnak több formája lehet, de általában az alábbi fő típusokat különböztetjük meg. Az általános faktoring esetében a vállalkozás az összes vagy kiválasztott követelését értékesíti a faktornak. A faktor vállalja a követelések behajtását és a kockázatot. A visszavásárlási faktoring esetében a vállalkozás az átruházott követeléseket meghatározott idő elteltével visszavásárolhatja a faktortól. Ezáltal a vállalkozás rugalmasabban kezelheti a likviditási igényeit. Az export faktoring a nemzetközi kereskedelemben

651 A faktoringról monografikus jelleggel lásd Nagy, 2009.

Dr. Szymon Byczko PhD
egyetemi tanár, Łódzi Egyetem

Dr. Dudás Attila PhD
rendkívüli egyetemi tanár, Újvidéki Egyetem

Dr. Fegyveresi Zsolt PhD
vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet
egyetemi adjunktus, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Dr. Suri Noémi PhD
vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet
egyetemi adjunktus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Dr. Szinek Csütörtöki Hajnalka
vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Byczko, Sz., Dudás, A., Fegyveresi, Zs., Suri, N., Szinek Csütörtöki, H. (2023) 'Faktoring' in Veress, E. (szerk.) *A kötelmi jogok dinamikája. Engedményezés, faktoring, szerződésátruházás, jogátruházás és nováció egyes kelet-közép-európai jogrendszerekben*, 133–171. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

https://doi.org/10.47079/2023.ve.kotelmi.9_2

használt forma, ahol a vállalkozás a külföldi vevőktől származó követeléseit adja el a faktornak. A faktor segít a követelések behajtásában és biztosítékot nyújt a nemzetközi tranzakciók kockázataival szemben.⁶⁵² Nemzetközi szinten a faktoringot a nemzetközi követelésvételtől szóló, Ottawában, 1988. május 28-án kelt UNIDROIT Egyezmény szabályozza.⁶⁵³

Más osztályozás szerint:

„a valódi faktoring (standard, non-recourse vagy old-line factoring) esetében az adásvétel dominál, a faktor a követelés korábbi hitelezőjének jogi helyzetébe kerül. Del credere felelősséget vállalva, azaz az adós nemteljesítésének veszélyét is a faktor viseli. A nem valódi faktoringban (recourse factoring), mint egyfajta pénzügyi szolgáltatás esetében, a hitel–kölcson kerül a középpontba, és az adós nem-fizetése esetén a faktordíj visszajár. Lényegében engedményezési hiteltől van szó. E megkülönböztetés akár jogi kultúrák alapján is történhetne: a valódi – a klasszikus angol, a nem valódi – a klasszikus német faktoringnak feleltethető meg.”⁶⁵⁴

A hivatkozott UNIDROIT faktoringegyezmény alkalmazásában a faktoring vagy „követelés-vételi szerződés” az a szerződés, amelyet egyik fél (a szállító) a másik szerződő féllel (faktor) köt, és amelynek alapján

- a) a szállító a faktorra engedményezi vagy engedményezni fogja az olyan adásvételi szerződésből keletkezett kinnlévőségeit, amelyek a szállító és vevői (adósai) által kötött szerződésekből erednek, ha ezek nem olyan szerződések, amelyeknek tárgyát az adós személyes, családi vagy háztartási használat céljából szerezte meg;
- b) a faktornak az alábbiak közül legalább két tevékenységet el kell látnia:
 - a szállító megelőlegezése, ideértve kölcsönök és előleg folyósítása,
 - kinnlévőségekkel kapcsolatos számlavezetés (könyvelés),
 - kinnlévőségek beszedése,
 - védelem az adós fizetési késedelme vagy mulasztása esetére;
- c) a kinnlévőségek engedményezéséről az adósokat értesíteni kell.

Az egyezmény alkalmazásában az „áruk” és „adásvétel” a szolgáltatásokat és a szolgáltatások nyújtását is magába foglalja.

652 Vö. Vértessy László: A hitel–kölcson, a lízing és a faktoring ügyletek nemzetközi szabályai, Jogtudományi Közlöny, 2009/4, 170–182.

653 Magyarországon az 1997. évi LXXXV. törvény hirdette ki.

654 Vértessy, 2009, 179. o.

A faktoring gazdasági előnyei több szinten megvalósulnak. Elsősorban a vállalkozás azonnal készpénzhez jut az eladott vagy átruházott követelésekből, amely segíti a likviditás fenntartását és pénzügyi stabilitást biztosít. Másodsorban a faktor átvállalhatja a követelések behajtásával és követelési kockázattal járó feladatokat, így a vállalkozásnak nem kell foglalkoznia a behajtással kapcsolatos feladatokkal és kockázatokkal. Harmadsorban az adminisztratív terheket csökkenti: a faktor általában felelős az eladósítási folyamatokért, követelések nyilvántartásáért és behajtásáért, valamint a követelésekkel kapcsolatos adminisztrációért, amely így segíti a vállalkozás bürokratikus terheinek csökkentését.

2.2. Ausztria

A faktoring művelete könyvkövetelések leszámítolásából ered. A faktoringszerződéseket áruszállításból vagy szolgáltatásból származó követelések megvásárlása,⁶⁵⁵ – a hitelbiztosítások kivételével – ezen követelések behajtási kockázatának átvállalása, és ezekkel összefüggésben az ilyen követelések beszedése jellemzi.⁶⁵⁶ Ezáltal egyben meghatározásra kerül a faktoring funkciója is: amennyiben a faktor ügyfelétől átveszi a nyilvántartott követelések számviteli nyilvántartását és beszedését, a faktoring teljesítette szolgáltatási funkcióját. Amennyiben a művelet csupán erre a funkcióra szorítkozik, egy beszedési engedményezéssel kapcsolt egyszerű megbízási jogviszonyból kell kiindulni annak elemzése során. Mégis legtöbbször a faktoring egy további, finanszírozási funkcióval is rendelkezik. Ebben az utóbbi esetben a faktor már a követelések esedékessége előtt likvid eszközöket bocsát az ügyfél rendelkezésére. Amennyiben a faktor – az osztrák Polgári törvénykönyv (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*; a továbbiakban ABGB) az engedményezés esetére vonatkozó 1397. §-ában foglalt főszabályától eltérően – még a követelések behajthatatlanságának kockázatát is átvállalja, a faktoring *del credere* funkcióval bővül. Ebben az esetben valódi faktoringról beszélhetünk, míg a *del credere* funkció nélkül csak nem valódi faktoring forog fenn.⁶⁵⁷

A faktoring polgári jogi természetűként besorolása sem a Hitelintézetekről szóló törvény (*Bankwesengesetz*; a továbbiakban: BWG) 1. § (1) bek. 16. pont 1. § (1) bek. 16. pontja alkalmazásával,⁶⁵⁸ sem az Illetékekről szóló törvény (*Gebührengesetz*; a továbbiakban: GebG) 33. §, *Tarifpost* (adózási tétel) 21. (2) bekezdés 3. pont⁶⁵⁹ alapján nem lehetséges, mert ezek a

655 König, 1996.

656 A Hitelintézetekről szóló törvény (*Bankwesengesetz*; a továbbiakban: BWG) 1. § (1) bek. 16. pont.

657 Zöchling-Jud és Kogler, 2012.

658 Korábban A hitelezésről szóló törvény (*Kreditwesengesetz*; a továbbiakban: KWG) 1. § (2) bek. 13. pont.

659 Vö. GebG 3. §; *Tarifpost* 19. § (3) bek.

rendelkezők nem tartalmazzák polgári jogi szabályozást. Ettől függetlenül a faktoring – ahogyan a BWG-ben is – főszabály szerint követelésvásárlásnak minősül, amennyiben a faktor feladata nem korlátozódik a számviteli nyilvántartásra és a beszedésre. Ezen a joggyakorlat alapján a faktoringszerződés finanszírozási funkciója (kamatok ellenében történő előlegezés) ugyanúgy nem változtat, mint ahogy az azzal összefüggő eltérés az adásvételi szerződések esetén alkalmazandó lépésről lépésre-eltől sem. Az adásvételi szerződés vélemét nem érinti az sem, ha a faktor (részleges) szerződésmegszüntetési jogban állapodik meg arra az esetre, ha az engedményezett követelést annak esedékeségét követően meghatározott időn belül nem teljesítik. A joggyakorlat ezt mindössze az adásvételi szerződések szavatosságától való eltérésnek tekinti. Az adásvételi szerződés szerinti minősítés szempontjából nem mérvadó az a kérdés sem, hogy a faktor vállalja-e a behajtási kockázatot, vagy sem. Amennyiben az engedményezett követelések nemcsak a nyújtott előleg fedezetéül, hanem az azt meghaladó összeggel („zárolt összeg”) együtt a faktor biztosításául szolgálnak, biztosítéki engedményezésről van szó, amelyhez – az egyszerű követelésvásárlástól eltérően – közzétételi aktusra, a nyilvánosság biztosítására is szükség van. Ettől eltekintve az eleinte adásvételi szerződésnek minősített faktoring-ügylet utólag ráutaló magatartással akként módosítható, hogy végül biztosítéki ügyletté válik. A faktoringszerződés tárgya jellemzően az ügyfél üzleti tevékenységének összes jelenlegi és jövőbeli követelése. Az ezzel járó globális engedményezés hatályához nincs szükség nyilvánosságot biztosító aktusra, kivéve, ha az kivételes esetben jelentős biztosítéki funkcióval járna. Ettől függetlenül az adós egyértelmű információtartalommal történő értesítése (különösen az engedményezés terjedelmére vonatkozóan) szükséges, amennyiben a faktor el akarja kerülni, hogy az adós az ABGB 1395. § II. mondata értelmében továbbra is kötelezettség alól mentesítő módon fizethessen az ügyfél felé).

2.3. Csehország

A faktoring jogintézménye a cseh jogszabályi környezetben nem örvend kifejezett szabályozásnak,⁶⁶⁰ azonban a téma kapcsán részben támaszkodhatunk Csehország új Polgári törvénykönyvének (Ptk.) rendelkezéseire,⁶⁶¹ mivel a kódex szabályozza a követe-

660 Müllerová és Mejzlík, 2019, 14. o.

661 Ami a régi csehszlovák Ptk.-t illeti, az sem szabályozta kifejezetten a faktoringot, ezért a faktoring-ügylet alanyai számára azt a megoldást alkalmazták, hogy jogaikat és kötelezettségeiket külön faktoring-együttműködési megállapodásban rögzítették, természetesen úgy, hogy az ne legyen ellentétes az alkalmazandó jogi szabályozással. A faktoringra általában a régi csehszlovák Ptk. 524–530. §-a, valamint a Kereskedelmi törvénykönyv 307. § (3) bek. vonatkozott. Ezek a követelések engedményezésére

lések engedményezését, és általános rendelkezéseket határoz meg a kötelezettségekre vonatkozóan, továbbá például a 563/1991. sz. számviteli törvényre,⁶⁶² a vállalkozókra vonatkozó 500/2002. sz. rendeletrre,⁶⁶³ illetve a bankokra vonatkozó 501/2002. sz. rendeletrre,⁶⁶⁴ valamint a cseh számviteli szabványokra.⁶⁶⁵ E ponton tehát megállapíthatjuk, hogy ebben az esetben egy úgynevezett *innominát* (nevesítetlen) szerződésről beszélhetünk, amelyre a követelések engedményezésére, illetve a kötelezettségekre vonatkozó általános rendelkezések vonatkoznak.

A megnevezés eredetével kapcsolatban egyébként több nézet is kialakult: némelyek szerint a factoring kifejezés a latin *facere*, azaz a cselekedni szóból származik, míg más álláspontok szerint a szónak angol (*factor*) gyökerei vannak, mely leginkább ügyvezető igazgatóra, közvetítőre vagy ügynökre utal, de ebben az összefüggésben minden bizonnyal inkább egy pénzügyi közvetítőt ír le.⁶⁶⁶

Egy – mondhatni – általánosan elfogadott definíció szerint faktor alatt azt a személyt kell érteni, aki más személy tevékenységéből származó termékértékesítésből vagy szolgáltatásnyújtásból származó követeléseket átvesz, illetve kezeli azokat, és kész azokat az átvételtől (kezelés) a visszafizetésig terjedő időszakra biztosítani, amely idő alatt a szóban forgó (átvett) követelések teljes behajthatóságának kockázatát is vállalhatja.⁶⁶⁷

A factoring lényegében olyan szolgáltatás, amelynek célja a követelésekkel kapcsolatos finanszírozás egy meghatározott módjának biztosítása. Tekintettel a bankok szigorú hitelnyújtási gyakorlatára, egy könnyen hozzáférhető finanszírozási formát jelent, különösen a kis- és középvállalkozások számára. Factoring alatt egyébiránt olyan pénzügyi műveletet kell értenünk, amely egyre gyakrabban jelenik meg az üzleti gyakorlatban. Továbbá a finanszírozás alternatív formája, azaz a faktorálás alatt a rövid lejáratú követelések értékesítését értjük, amelyek keletkezésükor, az esedékesség előtt kerülnek értékesítésre, és amelyek fedezetét egy faktor cég, az úgynevezett faktor biztosítja.⁶⁶⁸

vonatkozó általános rendelkezések voltak. A hitelező az adós beleegyezése nélkül is engedményezhette követelését másra, ebben az esetben egy factoringcégre, de a faktoring szerződés érvényességének feltétele volt, hogy a szerződés okiratba foglalt legyen. 2014 óta a magánjogi jogviszonyokban megszűnt a kereskedelmi és egyéb jogviszonyok közötti kettősség, így a 2014 után kötött valamennyi szerződés esetében a fent említett Polgári törvénykönyv minősül alapvető jogi szabályozásnak.

662 Zákon č. 563/1991 Sb. o účetnictví.

663 Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví.

664 Vyhláška č. 501/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi.

665 Kováč és Stumpfóvá, 2021.

666 Vitéz, 2011, 503. o.

667 Jakubovič, 2005, 264. o.

668 Böszörményi, 2021.

A faktoring fő célja az, hogy a teljesítő fél ne függjön követeléseinek gyakran több hónapos lejáratától, és szinte azonnal rendelkezessen a számára tartozott pénzeszközökkel. A faktoring tehát valójában egyfajta áthidaló kölcsön. Ezen túlmenően ez a finanszírozás nincs korlátozva; az összeget az ügyfél közvetlenül befolyásolja az engedményezendő követelések mennyiségének kiválasztásával. A faktoring pontos jogi meghatározásának hiánya azonban jelentős következtelenséget (és tegyük hozzá, rossz értelemben vett „kreativitást”) eredményez az e szolgáltatást nyújtó társaságok (faktoring társaságok) és a szolgáltatást igénybe vevő társaságok (ügyfelek) között megkötött szerződések tekintetében.

Mivel a faktor és az ügyfél közötti folyamatban lévő ügyleteknek számviteli és következőképpen adóvonzatai vannak, a szerződésekben pontosan meg kell határozni a követelésekkel kapcsolatos jogokat (tulajdonjogot) és a behajtásukkal kapcsolatos kockázatokat. A gyakorlatban gyakran előfordul, hogy éppen adózási okokból a tényleges helyzetet elfedik a formális helyzetek. Ez jelentős adókockázatokat tesz ki a faktoringcégek ügyfeleit. Ezért fontos, hogy a szerződéseket úgy fogalmazzák meg, hogy az adószabályokat szintén figyelembe vegyék az ügylet gazdasági tartalmának a beszámolóban történő bemutatásakor.⁶⁶⁹

A gyakorlatban leggyakrabban a faktoring jogi megoldásának kétféle módjával találkozunk, amely kapcsán elmondható, hogy mindkettőnek megvannak az előnyei és hátrányai, és a köztük való választás inkább a kívánt eredménytől függ. Az első a faktoringcég és az ügyfél közötti keretmegállapodás megkötését jelenti, amely az összes visszatérő szerződési feltételről szól, majd a felek egyedi engedményezési megállapodásokat kötnek egymás között, amelyek meghatározzák az egyes engedményezendő követeléseket. A második lehetőség a követelések engedményezéséről szóló globális megállapodás megkötése.⁶⁷⁰

2.4. Magyarország

Magyarországon a faktoring, engedélyköteles pénzügyi szolgáltatásként az 1990-es évek második felében indult fejlődésnek. A faktoringot először a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) említette és a pénzügyi szolgáltatások körébe sorolta. Az azóta hatályon kívül helyezett jogszabály 2. melléklete pénzkölcsönnyújtásnak minősítette a követelésnek – az adós kockázatának átvállalásával vagy anélkül történő – megvásárlását, megelőlegzését (ideértve a faktoringot és a forfetírozást is), valamint leszámítolását, függetlenül

669 Müllerová, 2009, 75. o.

670 Vrajík, 2012, 24. o.

attól, hogy a követelés esedékességének nyilvántartását és a kintlévőségek beszedését ki végzi. Látható, hogy a régi Hpt. a faktoring lényegeként a finanszírozási célt tekintette. Az új Hpt., azaz a 2013. évi CCXXXVII. törvény szerint a faktoring követelészvásárlási tevékenység, melynek üzletszerű végzése a jogszabály szerint pénzügyi tevékenységnek minősül, és kizárólag a Magyar Nemzeti Bank engedélyével végezhető.⁶⁷¹

A jelzálog-hitelintézetéről és a jelzáloglevélről szóló 1997. évi XXX. törvény 8. §-ának (1) bekezdése szerint a jelzálog-hitelintézet kizárólag jelzáloghitelt, valamint kapcsolódó kölcsönrészt vásárolhat meg, előlegezhet meg (ideértve a faktoringot és a forfetírozást is), valamint számítolhat le. A jogszabály a továbbiakban a műveleteket együtt jelzálog-hitel-vásárlásnak nevezi. Amint arra a szakirodalom is felhívja a figyelmet, a jogszabály a Hpt.-től eltérően nem a finanszírozási, hanem az engedményezési elemet juttatja kifejezésre.⁶⁷² A magyar szakirodalmi megközelítésekben a faktoring kapcsán mind a finanszírozási, mind pedig az engedményezési elem megjelenik, de sok esetben éppen a bírói gyakorlat az, amely a faktoring fogalmi körét alakította és meghatározta.⁶⁷³

Míg egy 1997. évi Legfelsőbb bírósági döntés szerint a faktoringszerződés engedményezésnek fogható fel, és valamely jövőben esedékessé váló, tehát le nem járt követelés átruházását, megvásárlását jelenti,⁶⁷⁴ a Szegedi Ítéltábla 2003-as döntése már egy komplexebb ügyletként tekint rá, amelynek lényege a követelésnek – a behajtás kockázata átvállalásával vagy anélkül történő – megvásárlása, megelőlegezése. A faktoring atipikus szerződés, amely a felek üzleti szerződési céljától, szándékától függően a visszerterhes engedményezés, az adásvétel, illetve hitelviszony elemeit foglalja magában.⁶⁷⁵ A szakirodalomban megfogalmazott álláspont szerint a Szegedi Ítéltábla döntése legalább két szempontból fontos. Egyrészt először összegzi a pénzügyi gyakorlatban és az elméletben már kimunkált elméleti alapvetéseket, másrészt segíti a bírói gyakorlatot abban, hogy elkülönítse a faktoringot az engedményezéstől.⁶⁷⁶

A faktoringot nemzetközi szinten szabályozó, 1988. május 28-án Ottawában elfogadott UNIDROIT Egyezményt Magyarország az 1997. évi LXXXV. törvénnyel hirdette ki, de az a Magyar Köztársaság vonatkozásában már 1996. december 1-jén hatályba lépett az egyezményhez való csatlakozásáról szóló nyilatkozat letétbe helyezését követően.⁶⁷⁷

671 A kérdéstről lásd Nagy, 2007, 72–90. o.; Petrik, 2003, 8–20. o.

672 Papp, 2013c, 12. o.

673 A szakirodalmi álláspontok részletes ismertetését lásd Nagy, 2009, 50–73 o.; Papp, 2015a, 86–87. o.

674 BH 1999.2.77.

675 BH 2005.2.72.

676 Nagy, 2013, 3–4. o.

677 Az 1997. évi LXXXV. törvény a nemzetközi követelészvételről szóló, Ottawában, 1988. május 28-án kelt UNIDROIT Egyezmény kihirdetéséről.

Az egyezmény meghatározása értelmében a követelésvétel következtében a szállító a faktorra engedményezi vagy engedményezni fogja az olyan adásvételi szerződésből keletkezett kinnlevősegeit, amelyek a szállító és vevői (adósai) által kötött szerződések-ből erednek, ha ezek nem olyan szerződések, amelyeknek tárgyát az adós személyes, családi vagy háztartási használat céljából szerezte meg.

A faktoringot az 1959. évi Polgári törvénykönyv nem nevesítette és az ügyletre atipikus szerződésfajtaként tekintettek, amire a Ptk.-nak az engedményezésre, a tartozásátvállalásra, az adásvételre, a hitel- és kölcsönszerződésre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazták.⁶⁷⁸ Végül a faktoringszerződés részleges szabályozására a hatályos Ptk. 6:405–408. §§-ában került sor. A szakirodalomban megfogalmazott vélemény szerint a gazdasági életben és gyakorlatban olyan sokféle jogviszonyt neveznek faktoringnak, hogy azokat a Ptk. egyetlen egységes szerződéstípusként nem szabályozhatja, egységes meghatározást nem adhat ezekre az ügyletekre. Éppen ezért kellett kiválasztani azt a típust, „amelynek a jogcíme karakterisztikus sajátosságokat mutat, amelyek alapján egyértelműen megrajzolható a jogviszony tartalma, és megkülönböztethető a Ptk.-ban szabályozott egyéb jogcímek alapján történő átruházástól vagy egyéb hasonló ügyletektől”.⁶⁷⁹

A Ptk. a faktoringszerződést kölcsönszerződésként kodifikálta, amely alapján a faktor meghatározott pénzösszeg fizetésére, az adós harmadik személlyel szembeni követelésének a faktorra engedményezésére köteles. Amennyiben az engedményezett követelés esedékességekor a kötelezett nem teljesít, az adós a kapott összeg visszafizetésére és kamat fizetésére, a faktor a követelés visszaengedményezésére köteles. A Ptk. 6:405. §-a alapján tehát a faktoring a kölcsönszerződés egyik formája, ahol a követelés engedményezése biztosítéki szerepet tölt be. A definícióból következik, hogy a kölcsön esedékessé válásakor a hitelező (*a faktor*) az adós (*a faktoráló*) kötelezettjén próbálja meg a követelés behajtását, és ha ez nem jár sikerrel, csak akkor léphet fel az adóssal szemben.⁶⁸⁰ Nyilvánvaló, hogy a Ptk. csak a faktoring egyik típusát, a visszterhes (*nem valódi*) faktoringot szabályozza, amikor a kötelezett nemteljesítésekor a faktornak visszkeregeti joga van a faktorálóval szemben, így a nemteljesítés kockázatát a faktoráló viseli. Ugyanakkor a Ptk.-ban szabályozott faktoring nyílt faktoringnak minősül, amikor a kötelezettet értesítik a faktorálásról, illetve nem színlelt faktoring, azaz a faktorált követelés még esedékessé nem vált követelés.

A Ptk. által szabályozott faktoringszerződés értelmében a faktor köteles a faktorálás tényét és az adós személyét a hitelbiztosítéki nyilvántartásba bejegyezni.

678 Papp, 2013b, 12. o.

679 Gárdos, 2018, 2017–2020. o.

680 Általánosan lásd Fuglinszky és Tókey, 2018, 655–661. o.

Nyilvántartásba vétel hiányában a követelés az engedményezés ellenére nem száll át a faktorra, és a faktort a követelésen olyan jogok illetik meg, mint azt a zálogjogosultat, akinek a követelésen alapított zálogjogát nem jegyezték be a hitelbiztosítéki nyilvántartásba. A nyilvántartásba vétel célja a publicitás biztosítása, a harmadik személyek értesülése arról, hogy a követelésátruházás biztosítéki céllal történt. A nyilvántartásba vételi kötelezettség a faktort terheli, mert az ő érdekét szolgálja a bejegyzés.

A Ptk. a faktoringszerződés felmondásának eseteit a kölcsönszerződés szabályaival összhangban határozza meg. A szerződés felmondására a Ptk. értelmében a faktor akkor jogosult, ha:

- a) az adós a fizetőképességére és az átruházott követelés jogi helyzetére vonatkozó vizsgálatot akadályozza;
- b) az adós vagyoni helyzetének lényeges romlása vagy a fedezet elvonására irányuló magatartása veszélyezteti megtérítési kötelezettségének a teljesítését;
- c) az átruházott követelés kötelezettjének vagyoni helyzete oly mértékben romlik, hogy az veszélyezteti a követelés teljesítését.

A szerződés felmondásának következménye, hogy az adós köteles a faktor által fizetett összeget és kamatot megfizetni a faktornak, a faktor pedig köteles a követelést visszaengedményezni az adósra. Több követelés átruházása esetén a faktor jogosult vagy a teljes keretszerződés, vagy csak egyes követelések tekintetében felmondani a szerződést.

A szerződéses szabadság elve alapján azonban a Ptk. által nem szabályozott tartalmú faktoringszerződések megkötésére is lehetőség van és így a gyakorlatban több típusú faktoringgal is találkozunk. Így például annak függvényében, hogy az adós nemteljesítésének kockázatát ki vállalja, beszélhetünk visszterhes (*nem valódi*) és visszteher nélküli (*valódi*) faktoringról. Míg a visszterhes faktoring esetében a kötelezett nemteljesítésének a kockázatát az adós (*faktoráló*) viseli, addig a visszteher nélküli faktoringnál az adós csak a követelés tényleges fennállásáért felel, a kötelezett nemfizetésének kockázatát nem vállalja.

A faktorált követelés jellege szerint különbséget tehetünk a színlelt és a nem színlelt faktoring között. Színlelt faktoring esetén mindig lejárt esedékességű követelést faktorálnak, és a faktor tulajdonképpen lejárt követelés behajtására vállalkozik. Az ilyen típusú faktoringnál a faktor nagyobb kockázatot vállal,⁶⁸¹ ami természetesen a faktorálás árát is befolyásolja. Nem színlelt faktoring esetén még le nem járt követelést faktorálnak.

681 Papp, 2015b, 380. o.

Annak alapján, hogy a faktor mikor fizet az engedményezett követelésért, elkülöníthető a finanszírozási, a lejáratí vagy esedékességi faktoring. A finanszírozási típusú faktoring tekinthető a faktoring klasszikus vagy hagyományos formájának, amikor a faktor tulajdonképpen megelőlegezi a számlák összegét a követelés esedékességétől függetlenül, a kötelezett vagy a saját fizetési kötelezettségének beálltaig. A lejáratí vagy esedékességi faktoringnak nincs finanszírozási funkciója, és a faktor előre megállapított lejáratí napon köteles fizetni, független attól, hogy a kötelezett fizetett-e vagy sem.

Annak alapján, hogy a kötelezett értesült-e a faktorálásról vagy sem, beszélhetünk nyílt és csendes (*titkos*) faktoringról. Míg az első esetben a kötelezettet értesítik a faktoring létrejöttéről, a második esetben a kötelezett nem szerez tudomást a faktorálásról. A kötelezett értesítése főszabály szerint a faktoráló feladata,⁶⁸² azonban a felek a szerződésben erről másként is megállapodhatnak. Láthatjuk tehát, hogy különböző típusú faktoringtevékenységek különíthetők el, annak függvényében, hogy a szerződő felek milyen egyedi megállapodásokkal töltik fel a gyakran keretszerződésként létrejövő faktoringszerződéseket. Az üzleti gyakorlatban ezek az alaptípusok sem vegytisztán, hanem különböző kombinációkban azonosíthatók be.

A szakirodalomban megoszlanak a vélemények arról, hogy a faktoring kétpólusú vagy hárompólusú jogviszony.⁶⁸³ Bár a faktoringszerződésben főszabály szerint csak a faktor és a faktoráló jelenik meg alanyként, a szerződésből keletkező jogviszonynak a kötelezett is alanya. A Hpt. vonatkozó rendelkezései szerint a faktoring követelészvásárlási tevékenység, melynek üzletszerű végzése a jogszabály szerint pénzügyi tevékenységnek minősül, és kizárólag a Magyar Nemzeti Bank engedélyével végezhető. Így tehát a faktor egy speciális jogalany, aki csak az MNB által engedélyezett hitelintézet vagy pénzügyi vállalkozás lehet. Faktoráló és kötelezetti oldalon bárki alany lehet, természetesen annak a feltételnek a teljesülésével, hogy a faktorálónak legyen egy adósa. Amint az a gyakorlatban is tetten érhető, és a szakirodalom is felhívja rá a figyelmet, a faktoráló és kötelezetti oldalon is általában vállalkozások állnak.⁶⁸⁴

A faktoring jogviszonynak közvetlen és közvetett tárgyát különböztethetjük meg.⁶⁸⁵ Míg a jogviszony közvetlen tárgyát a követelés átruházása (a Ptk. engedményezésre vonatkozó rendelkezései szerint), illetve a faktor által nyújtott szolgáltatások (pl. számlakezelés, finanszírozás, beszedés, kockázatvállalás) képezik, addig a közvetett tárgy maga a konkrét követelés, ami forgalomképes és azonosítható kell legyen.⁶⁸⁶ A Ptk.

682 Papp, 2013a, 13. o.

683 Részletekért lásd Nagy, 2009, 241. o.

684 Papp, 2013b, 13. o.

685 Nagy, 2007, 242. o.

686 Papp, 2015b, 384–385. o.

6:194. § (2) bek. szerint az engedményezett követelést a kötelezett, a jogcím, az összeg és az esedékesség megjelölésével vagy egyéb olyan módon kell meghatározni, amely az engedményezés időpontjában, jövőbeli követelések esetén legkésőbb a követelés létrejöttkor az engedményezett követelést azonosíthatóvá teszi. A bírói gyakorlat is amellet foglal állást, hogy az engedményezett követelés egyértelműen beazonosítható legyen, illetve megállapítható legyen az, hogy milyen szerződésből ered.⁶⁸⁷

A faktoring által kifejtett joghatások vonatkozásában különbséget kell tennünk a felek közötti, valamint a faktor és a kötelezett (engedményezett adós) viszonylatában keletkező joghatások között. A szerződés joghatásai a felek jogaiiban és kötelezettségeiben nyilvánulnak meg. Amint arra a szakirodalom is rámutat a szerződő felek jogai és kötelezettségei kapcsán, míg a faktoralót inkább kötelezettségek terhelik, addig a faktort sokkal több jog illeti, mint kötelezettség terheli.⁶⁸⁸

A faktoraló legfőbb joga a követelés értékének szerződésben kikötött részét megkapni. A faktoraló legfőbb kötelezettségei a következők: a követeléshez kapcsolódó számlák, szerződések, a követelést biztosító valamennyi garancia átadása a faktornak (együttműködési kötelezettség), helytállás a követelés fennállásáért (helytállási kötelezettség), az engedményezett adós írásbeli értesítése a faktoralásról (értesítési kötelezettség), díjak és költségek megfizetése (pl. faktordíj, eljárási költségek, *del credere* díj, rendelkezésre tartási jutalék). Amennyiben a faktor nem vállalja a követelés behajthatatlanságának kockázatát, a faktoralót helytállási kötelezettség terheli a követelés behajthatóságáért (visszterhes faktoring esete).

A faktor jogosult a faktordíjra, valamint a követeléssel kapcsolatos valamennyi iratra (számlák, szerződések) és információra (tájékoztatáshoz való jog). Visszterhes faktoring esetén az engedményezett adós nemteljesítésekor a faktort visszkereseti jog illeti meg. Az UNIDROIT Egyezmény alapján a faktornak az alábbiak közül legalább két tevékenységet kell ellátnia: finanszírozás, kinnlevőségek kezelése (könyvelés) vagy beszedése, kockázatvállalás az adós fizetési késedelme vagy mulasztása esetére. A kinnlevőségek engedményezéséről az adósokat a faktoraló felhatalmazása alapján a faktornak kell értesíteni.⁶⁸⁹ A faktoraló és faktor egyéb jogai és kötelezettségei elsősorban a faktoring céljától függően változhatnak.

Az engedményezett adós (kötelezett) jogai és kötelezettségei egyrészt az alapjogviszonnal, másrészt a faktoring jogviszonnal függhetnek össze. Az alapjogviszonyhoz kapcsolódó jogok körébe tartozik a kifogásolási jog, a beszámítás, a teljesítés, valamint

687 Legfelsőbb Bíróság Gfv.30255/2011/6. sz. határozata, a Kúria Gfv.VII.30.053/2012. sz. határozata.

688 A felek jogai és kötelezettségei kapcsán részletekért lásd Nagy, 2009, 260–310. o.

689 Papp, 2015b, 388. o.

az alapjogviszony módosításához való jog, míg a faktoring jogviszonnal összefüggő jogok között említhetjük az értesítéshez, a visszaköveteléshez, az engedményezés kizárásához fűződő jogokat.⁶⁹⁰

Amint azt már korábban említettük, a faktoring a gyakorlatban jellemzően keretszerződésként jön létre, amelyet tartalommal a szerződő felek egyedi megállapodásokkal töltenek fel. Természetesen az sem kizárható, hogy a felek egyedi ügyletre kötnek faktoringszerződést, mégis a faktorálás lényege éppen a folyamatosságban rejlik.

A Magyar Faktoring Szövetség a faktoringot szintén egy jellemzően keretjellegű megállapodásnak tekinti, amely a faktor és árut, szolgáltatást halasztott fizetéssel értékesítő szállító, vagy halasztott fizetéssel fizetendő követelés jogosultja között jön létre. A megállapodás értelmében a faktor megvásárolja a szállító/eladó számlakövetelését vagy egyéb követelését azonnali fizetés vagy azonnali részfizetés és a kötelezett teljesítésekor elszámolási kötelezettség mellett. Emellett nyilvántartja, kezeli és beszedi a követeléseket, illetve a faktoringmegállapodásban meghatározottak szerinti behajtási tevékenységet végez. Ugyanakkor a faktor a faktoring típusától függően védelmet nyújthat az engedményezett adósok fizetési késedelme vagy mulasztása ellen. Visszterhes nélküli faktoringnál a faktor szempontjából sokkal fontosabb az engedményezett adós pénzügyi megbízhatósága és stabilitása, mint a szállító/eladó faktoráló személye, mert az engedményezett követelés ellenértékét tőle kell megkapja. Éppen ezért a faktorálás folyamatának első lépéseként a faktor a szállító/eladó vevőit fogja átvilágítani.⁶⁹¹ Visszterhes faktoring esetén, amint azt a vonatkozó joggyakorlat is alátámasztja, a faktor a saját kockázatvállalása szempontjából a faktoráló vagyoni helyzetét, teljesítőképességét és megbízhatóságát vizsgálja. Ez a kötelezettsége nem terjedt ki a faktorálóval szerződött kötelezett vagyoni helyzetének vizsgálatára is.⁶⁹²

A Magyar Faktoring Szövetség adatai szerint 2022-ben Magyarországon a faktoring piaca az előző, 2021-es évhez képest 22%-os növekedést jegyzett, újabb csúcst döntött, és a faktoringműveletek értéke elérte a 4818,41 milliárd forintot. A 2017-es adatokhoz képest a 2022-ben lebonyolított faktoringforgalom már több mint duplájára nőtt. 2022-ben a forgalom megoszlását tekintve a belföldi faktoring a forgalom 90%-át, az exportfaktoring 9%-át és az importfaktoring 1%-át adta. A szolgáltatás jellege szerint az ügyletek többsége a visszkereset nélküli faktoring (76%). Az ágazati megoszlás szerint 2022-ben a forgalomban az ipar (49%) és a kereskedelem (25%) részesedése volt a legnagyobb.⁶⁹³

690 Nagy, 2009, 304. o.

691 http://www.faktoringszovetseg.hu/html/a_faktoringrol_altalaban.html (letöltve: 2023. május 14.).

692 BDT2014. 3212.; a Szegedi Ítéletábla Gf.30412/2012/5. számú határozata.

693 A statisztikai adatok itt érhetők el: <http://www.faktoringszovetseg.hu/html/statisztika.html> (letöltve: 2023. május 14.).

2.5. Lengyelország

A lengyel jogi szakirodalomban különböző álláspontok lelhetők fel a faktoringszerződés jogi természetével kapcsolatban. Az egyik álláspont szerint a faktoringszerződés követelés adásvétele, amelyre az adásvételi szerződés szabályai vonatkoznak.⁶⁹⁴ E megközelítés a faktoring lényegi elemét a követelés adásvételében azonosítja, aminek eredményeképpen a faktor a követelés teljesítését saját tulajdonában lévő követelésként követelheti. A faktoring szerinti követelésátruházásra az engedményezés szabályait kell alkalmazni.⁶⁹⁵ Egy másik álláspont szerint a faktoring vállalkozási típusú szerződés,⁶⁹⁶ amelynek lényegi eleme a követelés kezelése a faktor részéről.⁶⁹⁷ Ez az álláspont a régebbi szakirodalomban lelhető fel, amelyet mára már elvetettek. Fellelhető egy harmadik álláspont is, amely a faktoringot kölcsönszerződésnek minősíti,⁶⁹⁸ amely a német szakirodalomra és bírósági gyakorlatra támaszkodik. Ez azonban egyértelműen kisebbséginek minősíthető álláspont. Mindhárom említett megközelítés közös nevezője, hogy a faktoringmegállapodásra a Ptk. egy-egy nevesített szerződésre vonatkozó szabályai alkalmazását tartják célszerűnek. A faktoringmegállapodás bármelyik említett szerződésként minősítése meglehetősen aggályos, ugyanis függetlenül attól, hogy a faktoring tartalmazza ezen szerződéstípusok egyes elemeit, azok természetével nem azonosítható. Például a követelés adásvételére irányuló szerződés csak részben fedi a faktoring tartalmi elemeit, mert fogalmi keretén kívül maradnak a faktor által nyújtott többlétszolgáltatások. Ezen kívül nem egyeztethető össze a részleges faktoringgal, amelyben a követelés átruházása nem végleges.

Egyes szerzők köztes álláspontot képviselnek. Úgy vélik, a faktoring egy olyan szerződés, amely a fent említett megállapodások konglomerátumát alkotja.⁶⁹⁹ E koncepció szerint a faktoring több nevesített szerződés kombinációja, amelynek keretében a faktor az egyes jogviszonyokból származó külön-külön szolgáltatásokat teljesíti. Ugyanakkor találón mutatnak rá a szakirodalomban, hogy ez a felfogás figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy a faktoringszerződés egy egységes jogviszony, és a felek a faktor összes kötelezettségének teljesítését egységes szolgáltatás teljesítéseként várják el. A szakirodalomban az ilyen „szerződésegyüttes” fogalom egyébként meglehetősen vitatott.⁷⁰⁰

694 Zawada, 1993, 352. o.; Katner, 2011, 108. o. Lásd továbbá a lengyel Ptk. 535. és köv. cikkeit.

695 Lengyel Ptk. 509–517. cikkek.

696 Lengyel Ptk. 750. cikk.

697 Stecki, 1994, 25. o.

698 Kruczalak, 1997, 35. o. Lásd a lengyel Ptk. 720–724. cikkeit.

699 Kurowski, 1999, 158–159. o.

700 Katner, 2011, 93. o.

Másrészt figyelemmel kell lenni a jelenleg (különösen az ítélkezési gyakorlatban) uralkodó álláspontra is, amely szerint a faktoringmegállapodás olyan nevesítetlen szerződés, amely több nevesített szerződés elemeit ötvözi, és saját, önálló jogi jelleggel bír.⁷⁰¹ Ez a megközelítés a faktoringmegállapodás különállósága (a vegyes szerződés fogalma helyett), valamint azon szerződéstípusoktól való elkülönítés mellett száll síkra, amelyekhez viszonyítva magas fokú hasonlóságot mutat, és amelyek elemeit magában foglalja. Ez a koncepció összhangban van a lengyel jogban elfogadott nézettel, amely szerint a több nevesített szerződés elemeit egyesítő vegyes szerződéseket nevesítetlen szerződésnek kell minősíteni. Az ilyen szerződés tartalmának egyes elemeire a vonatkozó nevesített szerződés rendelkezései értelemszerűen alkalmazhatók.⁷⁰²

A szakirodalommal ellentétben az ítélkezési gyakorlat álláspontja a faktoringszerződés jogi természetével kapcsolatban meglehetősen egységes. Nem sikerült olyan bírósági ítéletet feltárni, amely ezt a szerződést másként kezelné, mint nevesítetlen szerződést. Osajda⁷⁰³ már 2007-ben rámutatott a kiforrott bírósági gyakorlatra, amely a faktoringot nevesítetlen szerződésként minősíti. Ezt a megközelítést azóta a Legfelsőbb Bíróság több ítéletében is alátámasztotta. Példaként említhető a Legfelsőbb Bíróság 2017. július 7-i ítélete⁷⁰⁴, amelyben a szerződési szabadság elvének a Ptk. 353. cikk 1. §-a szerinti normatív tartalmára alapozva megerősítést nyert, hogy a faktoringszerződést nevesítetlen szerződésként kell minősíteni:

„A faktoringszerződés nevesítetlen szerződés, ezért ha egy a faktoringból származó konkrét jogviszonyt kell minősíteni, nem lehet egy, a jogalkotó által meghatározott szerződéstípusra hivatkozni. Még akkor is, ha faktoringszerződést egy meghatározott szerződéstípussal kellene azonosítani, a szerződési szabadság elve lehetővé tenné a felek számára, hogy az általuk létrehozott jogviszonyt saját igényeiknek megfelelően és azon érdekek kielégítése érdekében alakítsák, amelyeket az adott körülmények között érvényesíteni kívánnak, feltéve, hogy annak tartalma vagy célja nem ellentétes az ilyen jogviszony természetével, a törvénnyel vagy a közösségi együttélés elveivel.”⁷⁰⁵

701 Kocot, 2018, 315–316. o.; Koziel, 2013, 517. o.

702 Katner, 2018, 13–14. o.

703 Osajda, 2007, 1. és 5. o.

704 A lengyel Legfelsőbb Bíróság 2017. 07. 07-ei, V CSK 660/16. sz. határozata, LEX 2350004. Hasonló álláspontot képviselnek az alacsonyabb rangú bíróságok is. A Białystoki Fellebbviteli Bíróság 2015. 11. 12-i I ACa 719/15. sz. határozata, LEX 1954616, vagy a Varsói Fellebbviteli Bíróság 2018. 09. 25-i, V ACa 1366/17. sz. határozata, LEX 2697345.

705 Lengyel Ptk. 353. cikk 1. §.

E kutatás abból indul ki, hogy a faktoring a lengyel jogban nevesítetlen szerződésnek minősül, mert sem a Polgári törvénykönyv, sem más jogszabály nem szabályozza. Meg kell említeni továbbá, hogy Lengyelország nem részese a nemzetközi követelésvételtől szóló 1988. évi ottawai UNIDROIT Egyezménynek sem.⁷⁰⁶

Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a faktoringszerződés olyan összetett jogviszony, amelynek gazdasági célja a vállalkozó hitelezése, alapvető szerkezeti eleme pedig az engedményezés, amelynek szabályozása a Ptk.-ban található.⁷⁰⁷ A faktor által nyújtott finanszírozás a követelések engedményezéséért cserébe történik, amiért a faktor pénzügyi ellenszolgáltatást nyújt. A Ptk. fent említett szabályozása azonban nem egy konkrét szerződés értelmében vett engedményezésre vonatkozik, hanem minden olyan jogügyletre, amelyben a követelések engedményezése más jogügyletek, különösen szerződések részét képezi. Ezért a követelések átruházását a Ptk. III. könyvének általános kötelmi jogi része szabályozza, tehát nem egy konkrét szerződéstípus vonatkozásában került kialakításra a normakeret. Az engedményezés általános szabályai alkalmazhatók például az adásvételi szerződésre, amely a Ptk. 555. cikkével összhangban nemcsak dolgokra, hanem jogokra is vonatkozhat. Az ilyen adásvételi szerződésre, amennyiben az a követeléseket a vevőre ruházza át, az engedményezésre vonatkozó rendelkezések az irányadók.

Factoring esetén az engedményezésre vonatkozó rendelkezések alkalmazhatók a követelések a faktornak történő átruházására, valamint a részleges faktoringra és fordított faktoringra is, a követelések behajthatatlansága esetén. Szem előtt kell tartani azonban, hogy a Ptk. engedményezésre vonatkozó rendelkezései többnyire diszpozitív jellegűek, így a faktoringszerződés ettől eltérő módon is szabályozhatja az engedményezés joghatásait. Ilyen lehet például a követelés a vevőre történő átszállásának időpontja: a Ptk. 510. cikk 1. §-a úgy rendelkezik, hogy a követelés a szerződés megkötésének pillanatában kerül átruházásra a vevőre, de ez a rendelkezés diszpozitív természetű, így a faktoringszerződésben a felek a követelések átruházásának eltérő időpontját is megjelölhetik.

Az engedményezésre vonatkozó általános szabályokból azonban következik, hogy a faktoringmegállapodás nem érintheti hátrányosan az engedményezett követelés kötelezettjének a helyzetét. Ennélfogva ő – többek között – a faktossal szemben azokat a kifogásokat is emelheti, amelyeket az átruházásról való tudomásszerzés pillanatában emelhetett az eredeti jogosulttal szemben.⁷⁰⁸

706 Unidroit Convention on International Factoring (Ottawa 28 May 1988), <https://www.unidroit.org/instruments/factoring/> (letöltve: 2023. január 10.).

707 Lásd 509–516. cikkek.

708 A Białystoki Fellebbviteli Bíróság 2015. december 11-i I ACa 719/15. sz. határozata, LEX 1954616; Lengyel Ptk. 513. cikk 1. §; továbbá a Białystoki Fellebbviteli Bíróság I ACa 719/15. sz. határozata.

A faktoringszerződés az engedményezésen kívül egyéb jogügyletekre jellemző elemeket is tartalmaz, például a különböző szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések elemeit: kifizetések felügyelete, a vállalkozó támogatása a számviteli szolgáltatásokban stb. Az átruházott követelésekből származó fizetések kezelése a megbízási szerződés szabályainak felel meg.⁷⁰⁹

A faktoringszerződés ilyen összetett jellege ahhoz a következtetéshez nyújt alapot, hogy vegyes szerződésről van szó, amely több nevesített szerződés elemeit ötvözi, de a kereskedelmi gyakorlatban kialakított, önálló, nevesítetlen szerződéstípusként jelenik meg.⁷¹⁰

Célszerű röviden kitérni az 1988-as Ottawai Egyezményre és annak hatására a faktoringszerződések lengyelországi gyakorlatára. Mint fentebb említésre került, Lengyelország nem részese ennek az egyezménynek, azonban a szakirodalomban és az ítélkezési gyakorlatban gyakran hivatkoznak rá a faktoringszerződés tartalmának és jellemzőinek meghatározása során. Ezért úgy tekinthető, hogy az egyezmény a lengyel jogban a kereskedelmi szokások egyfajta forrásaként szerepel.

Figyelembe véve, hogy a faktoringszerződést nem szabályozza a hatályos lengyel jog, annak fogalmi meghatározását a szakirodalomban és az ítélkezési gyakorlatban kell keresnünk. A dogmatikai meghatározások meglehetősen közelítenek egymáshoz. A faktoringszerződést olyan megállapodásként határozzák meg, amelynek keretében a faktor, díjazás ellenében, megállapodás szerinti módon vállalja a megbízó folyó tevékenységének ciklikus, rövid távú finanszírozását, valamint állandó jelleggel átfogó követeléskezelési és likviditás-ellenőrzési szolgáltatásokat nyújt.⁷¹¹

A bírósági gyakorlat is hasonlóképpen határozza meg a faktoringszerződést. Példaképpen megemlíthető a Legfelsőbb Bíróság II CSK 582/15. sz. határozatának indokolásában fellelhető meghatározás. A Legfelsőbb Bíróság szerint:⁷¹²

„A faktoringszerződés lényege, hogy lehetőséget teremt a megbízó folyó üzleti tevékenységének finanszírozására, amely a felek által teljesített áruk vagy szolgáltatások kifizetésének időpontját elhalasztja; ún. áruhitelt nyújt számukra. Másrészt, a megbízó a szerződés teljesítését követően azonnal megkapja a faktortól az őt megillető pénzkövetelés jelentős részét az általa megvásárolt követelésre adott előleg formájában. A faktor

709 Lengyel Ptk. 734. cikk.

710 Kocot, 2018, 310. o.

711 Kocot, 2018, 320. o.

712 A Legfelsőbb Bíróság 2016. május 5-i, II CSK 582/15. sz. határozata, LEX 2069435.

általában azt is vállalja, hogy a megbízónak állandó jelleggel követeléskezelési és likviditás-ellenőrzési szolgáltatásokat nyújt.”

Mindkét meghatározásban hangsúlyt kap a szerződés hiteljellege, összekapcsolva azt a követelések kiszolgálását célzó faktorszolgáltatásokkal, valamint a szerződés tartós és kölcsönösen szakmai természetével.

Az ítélkezési gyakorlat rámutat a részleges faktoring sajátosságaira, és elismeri, hogy az ilyen szerződés a szolgáltatásnyújtásra irányuló szerződés jellegével bír, ezáltal az akkreditív helyettesítésére szolgál.⁷¹³

A gazdag szakirodalmi források és ítélkezési gyakorlat alapján a faktoringszerződés következő jellemzői azonosíthatók.

A faktoring *visszterhes szerződés*, amelyben az ellenszolgáltatás jutalék és részben a nyújtott finanszírozás kamatai formájában jelenik meg. Az ellenszolgáltatás mértékének megállapítása összetett feladat. Egyrészt, a faktor átutalja a megbízónak a kötelezettektől behajtott összegeket. Ezekre az összegekre kamatkövetelést számol fel. Ezen kívül a faktor egyéb szolgáltatásokat is nyújt – például követeléskezelést, számviteli szolgáltatásokat stb. –, amelyekért jutalékalapú vagy átalányáras díjazást számol fel. Mindkét fél egymással szemben jogosulti és kötelezeti minőségben is szerepel, meglehetősen összetett jogokkal és kötelezettségekkel. A megbízó által fizetett díjazás a nyújtott szolgáltatások és a rendelkezésre bocsátott pénzügyi források ellenértéke. A szolgáltatások egyenértékűnek minősülnek. A faktor szolgáltatásai értékét a szerződő felek szubjektív értékelésük részeként határozzák meg.⁷¹⁴

Az említett jellemzők mellett a faktoringszerződés *konszenzuális, kauzális és a kölcsönös lojalitás elvén alapuló jogügylet*.

A szerződés konszenzuális jellege azt jelenti, hogy a létrejöttének pillanatában fejt ki joghatást, és a felek bármilyen megjelenési formában tett nyilatkozatain kívül a létrejöttéhez dologátadásra nincs szükség. Külön formai követelményei nincsenek a faktoringszerződésnek, de nehezen elképzelhető, hogy a felek legalább ne az írásbeli formát válasszák, figyelembe véve a jogok és a kötelezettségek összetett természetét.

A lengyel jog nem irányozza elő kifejezetten, hogy a jogügyleteknek érvényes kauzával kell rendelkezniük. Az általánosan elfogadott álláspont szerint azonban a szerződés absztrakt jellegének jogszabályból vagy a felek akaratából kell következnie.⁷¹⁵ Az utóbbi esetben a szerződés absztrakt jellegét annak természete kell hogy indokolja (például a

713 A Varsói Fellebbviteli Bíróság 2017. október 23-i, V ACa 914/17. sz. határozata, LEX 2396167.

714 A Legfelsőbb Bíróság 2016. szeptember 15-i, II CSK 611/15. sz. határozata, LEX 2147270.

715 Brzozowski, 2006, 414. o.

bankgarancia biztosítéki természetű).⁷¹⁶ Faktoring szerződés esetében a jogügylet természetű nem indokolja annak absztrakt jellegét, így azt *acquirendi vel obligandi causa* ügyletnek kell tekinteni, mint a vállalkozási típusú szerződéseket.⁷¹⁷

A faktoring szerződés a felek kölcsönös bizalmán alapul, figyelembe véve a faktor által nyújtott szolgáltatások természetét. A faktornak megbízható módon kell végeznie a megbízók követeléseinek behajtásával kapcsolatos szolgáltatásokat, ami különösen jelentős a részleges faktoring esetében. Ez azért fontos, mert az átruházás időpontjában a faktornak meglehetősen korlátozott lehetősége van arra, hogy ellenőrizze a követelések behajtásának módját. Másrészt, amikor a faktor átveszi a követeléseket a megbízótól, általában csak korlátozott mértékben képes megállapítani, hogy a beszállító milyen gondossággal járt el a szerződőpartnerei megválasztásában. Itt is megjelenik a bizalommal való visszaélés kockázata azáltal, hogy olyan nem teljesítő adósokkal szemben keletkeznek követelések, akiktől a faktor nem fogja behajtani őket.

Az előbbieken megállapítást nyert, hogy a faktoring nevesítetlen szerződés, amelyet a szerződéskötési gyakorlat alakított ki, a Ptk. 353. cikk 1. §-ába foglalt szerződési szabadság általános elvével összhangban. E rendelkezés lehetővé teszi a szerződő felek számára, hogy a jogviszonyt saját belátásuk szerint alakítsák, feltéve, hogy annak tartalma vagy célja nem ellentétes a jogviszony természetével, a törvénnyel vagy a közösségi együttélés elveivel. A faktoring széles körű lengyelországi alkalmazása alapján az a következtetés vonható le, hogy a szerződés meghatározó jellegű tartalma semmiképpen sem lépi túl a szerződési szabadság elvének a fent említett rendelkezésben megjelölt határait.

Mivel mindkét fél részéről magas szintű szaktudást feltételez, valamint mivel a kereskedelem általánosan elfogadott és nagyrészt az 1988-as Ottawai Egyezményből eredő szabályokra támaszkodik, Lengyelországban jelenleg nem tervezik a faktoring szerződés tételes jogi szabályozását.

A faktoring számos típusa közül a valódi és nem valódi faktoringra való felosztásnak van a legnagyobb jelentősége. Ez a felosztás a megbízó a kötelezett fizetőképességéért való felelősségének mértékére támaszkodik. A valódi faktoring esetében a faktornak nincs visszkereseti joga a megbízóval szemben az adós fizetési képtelensége esetén. A követelések engedményezése végleges. Nem valódi faktoring esetén a faktor nem vállalja a kötelezett fizetési képtelenségének kockázatát. Ha a kötelezett nem fizet, a követelés visszazár a megbízóra, aki a faktor követelését köteles kiegyenlíteni a korábban tőle kapott pénzeszközök terhére. A faktoring ezen formája tehát lényegében

716 Az absztrakt természetű garanciavállalással kapcsolatban lásd a Legfelsőbb Bíróság 2016. 04. 14-i, II CSK 388/15. sz. határozatát, LEX 2032318.

717 Koziel, 2013, 519–520. o.

csak a szolgáltatások nyújtására, illetve az átruházott követelések időszakos finanszírozására korlátozódik.⁷¹⁸

A faktoring szerződés a kötelezett szempontjából ugyanazokkal a jogkövetkezményekkel jár, mint az engedményezés. Ki kell azonban emelni, hogy a követelésátruházás főszabály szerint nem ronthatja le az adós jogi helyzetét.

A faktoring keretében átruházott minden jog a faktorra száll át, a Ptk. 509. cikk 2. § rendelkezéseivel összhangban.

A faktoring a kereskedelmi forgalomban alkalmazott szerződés, a bankok vagy szakosodott pénzügyintézetek által a gazdálkodó szervezeteknek kínált pénzügyi szolgáltatás. A Lengyel Faktorszövetség adatai szerint 2022 áprilisában közel 21 000 gazdálkodó szervezet vett igénybe faktoring szolgáltatást, akik a tárgyévben 5,5 millió számlát nyújtottak be finanszírozásra. A faktoring tevékenység növekedése a tárgyévet megelőző évhez képest nem kevesebb mint 32,8%-os volt, ami történelmi csúcsnak számított. Ezt kétségtelenül a világjárvány és Oroszország ukrajnai agressziója okozta. Mindkét tényező – növelve a partnerek fizetőképzetlenségi kockázatát – a faktoring iránti érdeklődés erőteljes növekedését okozza. A lengyelországi faktoring szolgáltatásokat igénybe vevő gazdálkodó szervezetek túlnyomó többsége termelő (45,6%) és kereskedelmi (33,9%) tevékenységet végző vállalkozás.⁷¹⁹

A faktoring üzletág a fejlett adósságkereskedelmi piac egyik fokmérőjének minősül, amelyet sajnos a pénzügyi közfelügyelet gyengeségei miatt súlyos szabálytalanságok árnyékolnak be. A jelenség szemléltetésére jó példa a GetBack S.A. kötvényeinek esete, amely megmutatta, hogy milyen könnyen lehet pénzügyi piramisokat létrehozni az adósságpiacra. A vállalkozás tevékenysége a követelések tömeges, agresszív felvásárlásából állt, amelyek aztán a kötvények létrehozásának alapját képezték. A kötvényekből származó összegeket további követelések vásárlására használták fel. Ez a folyamat végül fizetési képzetlenséghez vezetett – a vállalat nem tudta kiegyenlíteni a kötvényekhez kapcsolódó követeléseket. A GetBack S.A. által megvásárolt követelések gyakran faktoroktól származtak. Ebben a konkrét esetben az ügyfelek által elszenvedett veszteségek megközelítőleg 3 milliárd PLN-t (600 millió EUR) tettek ki.⁷²⁰

A faktoring emellett a követelések kereskedelmére vonatkozó különféle korlátozások megkerülését célzó eszközként is megjelenik. Korábban már megállapításra került, hogy a faktoring szerződés nem ronthatja a kötelezett helyzetét, azaz a faktorral

718 Lásd a Varsói Fellebbviteli Bíróság 2017. október 23-i, V ACa 914/17. sz. határozatát, LEX 2396167.

719 <http://faktoring.pl> (letöltve: 2023. május 5.).

720 *Rzeczpospolita*, 22.12.2021, <https://www.rp.pl/kraj/art19222871-sladem-pieniedzy-z-getbacku> (letöltve: 2023. május 5.).

szemben továbbra is emelheti azokat a kifogásokat, amelyekre az előző jogosulttal szemben is hivatkozhatott. A gyakorlatban azonban egy másik probléma is felmerült. A lengyel jog tiltja a közegészségügyi intézmények követeléseivel való kereskedelmet. Ezt számos szabálytalanság indokolta, amelyek a jogalkotót e korlátozások bevezetésére kényszerítették.⁷²¹ Az ítélezési gyakorlat elismeri, hogy a faktoring nem lehet az itt említett tilalom megkerülésének eszköze. A Varsói Fellebbviteli Bíróság V. ACa 1366/17. sz. ítéletében⁷²² a következő megállapítás szerepel:

„A szabály, amely kizárja a jogosulti alanyváltást közegészségügyi intézmény esetében, az azt létrehozó jogalany hozzájárulása nélkül, minden olyan jogügyletre vonatkozik, amely a jogellenes eredményhez vezet. Semmiesek azok az intézmények és más jogalanyok közötti jogügyletek, amelyek a felelősség átvállalására és a tevékenység finanszírozására irányulnak, illetve amelyek kívül esnek a felek által létrehozott jogviszonyon. Kétségtelenül a közegészségügyi intézménnyel szembeni jogosult személyének megváltoztatására irányuló jogügylet tágran értelmezett fogalmába tartozik az a szerződés (nem valódi faktoring), amelynek tárgya nem csupán a jogosult követeléseinek egy másik szervezet általi kezelése és adminisztrációja, hanem a finanszírozási feltételek meghatározása, valamint a követelésekből származó pénzeszközök behajtása kockázatának egy másik szervezet által történő átvállalása.”

Az idézett ítéletben elismerést nyert továbbá, hogy még a nem valódi faktoring is – amelynek lényege csupán a követelések behajtása – az egészségügyi ellátó intézményekkel szembeni követelések átruházásának jogellenes formája. Ez azt mutatja, hogy a jogalkotótól eltérően az igazságszolgáltatás képes reagálni a súlyos szabálytalanságokra a követeléskereskedelmi piacon, amelynek elválaszthatatlan eleme a faktoring-tevékenység.

2.6. Románia

Romániában a faktoring mint kereskedelmi művelet a hitelintézetek tevékenységében jelent meg, az 1990-es években. A banki gyakorlatban a faktoringszerződések a követelésengedményezés formájában jönnek létre. A faktoring kettős természetű pénzügyi

721 Ezt a tilalmat a 2011. április 15-én elfogadott, az egészségügyi ellátói tevékenységről szóló törvény 54. cikk 5. §-a irányozza elő, Dz. U. 2022/633.

722 A Varsói Fellebbviteli Bíróság 2018. november 15-i, V ACa 1455/17. sz. határozata, LEX 2634980.

művelet: egyrészt hiteleszköz, másrészt a követelések mobilizálásának, a pénztőke áru-forgalomba való bekapcsolásának egyik eszköze.⁷²³ A faktoring jogszabályi meghatározására az 1997. évi 10., a pénzügyi akadályok és gazdasági veszteségek csökkentéséről szóló sürgősségi kormányrendelet tett kísérletet.⁷²⁴ A jogszabály a faktoringra a váltóhoz és a csekkhez hasonlóan fizetési eszközként tekintett, és azt az árut szállító vagy szolgáltatást nyújtó fél (*faktoráló*)⁷²⁵ és egy banki vagy szakosodott pénzügyi intézmény (a *faktor*) közötti szerződésként határozta meg, amelynek értelmében a faktor finanszírozást, követelésbehajtást és hitelkockázati védelmet nyújt, a faktoráló pedig adásvétel vagy zálog jogcímen a faktorra engedményezi az áruk értékesítéséből vagy a szolgáltatásokból származó harmadik személlyel szemben fennálló követeléseit. A jogszabályban található egymondatos meghatározás máskülönben tévesen minősíti a faktoringot fizetési eszköznek; összetéveszti azt a számlakövetelések zálogba adásával.⁷²⁶ A faktoring valójában finanszírozási forma és finanszírozási célú követelésátruházás.

A 2002. évi 469., a szerződéses fegyelem megerősítését célzó intézkedésekről szóló törvény⁷²⁷ hatályon kívül helyezte az előbb említett sürgősségi kormányrendeletet, és korrigálta annak faktoringra vonatkozó pontatlan meghatározását. A jogszabály azt már nem fizetési eszközként, hanem a követelések mobilizálásának eszközeként definiálta, kiemelve ezzel a faktoring finanszírozási funkcióját. A román jogi szakirodalomban megfogalmazott álláspont szerint a faktoringszerződés rendelkezett ugyan jogszabályi definícióval, mégis a nevesítetlen szerződés körében kezelendő.⁷²⁸ A 2002. évi 469. törvény 2009-ben hatályon kívül helyezésre került, így a faktoring a román jogban jelenleg nem rendelkezik legáldefinícióval, illetve külön szabályozással. Láthatjuk tehát, hogy Romániában a faktoring szabályozása szokatlan fejlődési ívet írt le, az végül *innominát szerződés* maradt.⁷²⁹

Románia nem ratifikálta a nemzetközi követelésvételről szóló, Ottawában 1988. május 28-án elfogadott UNIDROIT Egyezményt.

A faktoring mint termékszolgáltatás megnevezés több banki és pénzügyi szabályozásban is fellelhető. Így például a 2006. évi 99., a hitelintézetekről és a tőke megfelelésről

723 Ghiță és Calotă Ponea, 2006, 89. o.

724 *Ordonanța de urgență nr. 10/1997 cu privire la diminuarea blocajului financiar și a pierderilor din economie*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/10932> (letöltve: 2023. május 10.).

725 A román jogi terminológia a faktorálóra az *aderent* megnevezést használja, amelynek jelentése csatlakozó (fél).

726 Belu Magdo, 2022, 9–10. o.

727 *Legea nr. 469/2002 privind unele măsuri pentru întărirea disciplinei contractuale*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37418> (letöltve: 2023. május 10.).

728 Vartolomei, 2006, 40–41. o.; Nemeș, 2021, 423–424. o.

729 Popa, 2017, 101. o.

szóló sürgősségi kormányrendelet, illetve a 2009. évi 93., a nem banki pénzügyi intézményekről szóló törvény rendelkezései szerint a jogszabályok hatálya alá tartozó intézmények több egyéb hitelezési tevékenység mellett faktoringszolgáltatást is nyújthatnak.⁷³⁰

A 2006. évi 99. sürgősségi kormányrendelet említést tesz a visszkeresetes, más néven nem valódi faktoringról (*factoring cu regres*) és a visszkereset nélküli vagy valódi faktoringról (*factoring fără regres*), mint a hitelezési tevékenység lehetséges két típusáról. A nem fizetés vagy a követelés behajthatatlanságának szempontjából a faktoring két típusára vonatkozó definíciót a jogi szakirodalom fogalmazta meg. Ennek értelmében a visszkeresetes faktoring keretében az engedményezett adós fizetéseképtelenségének vagy a követelések ki nem fizetésének kockázatát a faktoráló viseli. A faktor csak a számlák kezelésére és az átvett követelések előlegfizetéssel történő finanszírozására vállal kötelezettséget, de fenntartja a visszkereseti jogot a faktoral szemben arra az esetre, ha az adós bármilyen okból kifolyólag esedékességkor nem fizeti ki az engedményezett követeléseket. A visszkereset nélküli faktoring esetében a faktoráló csak a követelés tényleges fennállásáért felel, de nem felel az adós fizetőképességéért, azaz a faktor viseli az engedményezett adós nemteljesítésének vagy fizetéseképtelenségének kockázatát.⁷³¹

A gyakorlatban több típusú faktoringgal is találkozunk. Annak alapján, hogy a faktor a számlák esedékességekor, vagy pedig már azt megelőzően legalább részben megelőlegezi azok összegét, beszélhetünk lejáratil vagy esedékességi (*factoring la scadență*) faktoringról, illetve finanszírozási, vagyis hagyományos faktoringról (*factoring tradițional*). Előbbi faktoringtípus esetében, amikor a faktor csak esedékességkor fizet, éppen a faktoring finanszírozási funkciója vész el, és a követeléskezelési, illetve beszedési funkciója kerül előtérbe.⁷³² Az esedékességi faktoringnál a faktor egy előre megállapított lejáratil napon fizet, függetlenül attól, hogy az adós fizetett-e neki, vagy sem.

A faktoringműveletben részt vevő személyek szempontjából megkülönböztethetjük még a belföldi és a nemzetközi faktoringot. Bár amint említettük, Románia nem ratifikálta a követelésvételtől szóló, Ottawában elfogadott UNIDROIT Egyezményt, amely kizárja a csendes, azaz az adós írásbeli értesítése nélkül megvalósuló faktoringot, amellyel szemben a zárt vagy nyílt faktoringot preferálja, a fellelhető joggyakorlatban

730 *Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/136205> (letöltve: 2023. május 10.); *Ordonanța de urgență nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/78313> (letöltve: 2023. május 10.).

731 Vartolomei, 2021, 38. o.; Nemeş és Fierbințeanu, 2020, 1056. o.; Belu Magdo, 2022, 11. o.

732 Ghiță és Calotă Ponea, 2006, 91–92. o.; Nemeş és Fierbințeanu, 2020, 1057. o.

egyáltalán nem, a szakirodalomban pedig csak elvétve találkozunk a faktoringszerződések ilyen osztályozásával.⁷³³

A faktoringművelet működésére vonatkozóan a Román Nemzeti Bank hitelintézetekről szóló, 2010. december 16-i Nemzetközi pénzügyi beszámolási standardjai szerinti számviteli szabályozása tartalmaz rendelkezést. A szabályozásban fellelhető definíció szerint a faktoring az a művelet, amelynek során az ügyfél (faktoráló) kereskedelmi követeléseinek (számláinak) tulajdonjogát átruházza a faktorra, amely a megkötött szerződés értelmében köteles az adós követeléseinek behajtását biztosítani. A faktor az átvett bizonylatok alapján a követelések faktordíjjal csökkentett értékét fizeti ki az ügyfélnek, anélkül, hogy megvárná azok esedékességét.⁷³⁴ A nemzeti banki szabályozás egyértelműen a hagyományos, azaz a finanszírozási típusú faktoringot definiálja.

A faktoring által betöltött funkciók annak különböző formái által kiváltott joghatásokból vezethetők le. Például a lejáratú faktoring (*factoring la scadentă*) esetében nem beszélhetünk a faktoring finanszírozási funkciójáról, hiszen a faktoring ezen formája inkább egy vállalkozási típusú szerződés, ahol a faktor a követelések kezelését, beszedését vállalja.⁷³⁵

A szakirodalomban megfogalmazott egyik álláspont szerint a faktoring legalább négy funkciót láthat el. Biztosíthatja a követelések számviteli kezelését, csökkentve ezzel a faktoráló igazgatási és személyzeti költségeit. Ugyanakkor biztosíthatja a követelések behajtásának a kezelését, és a számlakövetelés késedelmes kifizetése vagy nem fizetés esetén a faktor jogi lépéseket tehet az adósság behajtására. A faktoring ezen funkciójának köszönhetően a faktoráló mentesül a követelésbehajtás terhe alól, a nemteljesítés vagy fizetéseképtelenség kockázatától, és összpontosítani tud a termelési és értékesítési tevékenységére. Végül, a faktoring hitelkockázat ellen is biztosíthat.⁷³⁶ Egy régebbi, ma már kevésbé időszerű szakirodalmi álláspont szerint a faktoring két fő funkciót tölt be: a rövid távú finanszírozási eszköz és a kereskedelmi igazgatási eszköz funkcióját.⁷³⁷ Egy harmadik álláspont szerint a faktoringszerződés funkciói két kategóriába sorolhatók. Így beszélhetünk kötelező vagy állandó funkciókról, illetve fakultatív vagy opcionális funkciókról. Előbbiek minden faktoringszerződésben megtalálhatók; ilyen például a követeléskezelési vagy a követelésbehajtási funkció. Az utóbbiak mindig

733 Smarandache és Dodocioiu, 2008, 101. o.

734 *Reglementările contabile conforme cu standardele internaționale de raportare financiară, aplicabile instituțiilor de credit, din 16.12.2010*, <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=9913&directLink=1> (letöltve: 2023. május 10.).

735 Rusu, 2011, 193. o.

736 Belu Magdo, 2022, 13–14. o.; Popa, 2017, 102–104. o.

737 Dogaru, Popescu, Mocanu és Rusu, 1980, 275. o.

az adott szerződés típusától függenek. Ebbe a kategóriába tartozik például a faktoring finanszírozási funkciója.⁷³⁸

A román jogi szakirodalomban megfogalmazott álláspont szerint a faktoring jogi természetét tekintve egy összetett, típuskombinációs szerződés, amely magába foglalhatja a visszterhes követelésengedményezés, az adásvétel, a megbízás, a folyószámla-szerződés, a hitel- és kölcsönszerződés, illetve a vállalkozási szerződés elemeit.⁷³⁹ Bár a faktoring sok más szerződéssel mutat hasonlóságot, mégis legközelebbi dogmatikai rokona az engedményezés.⁷⁴⁰ Ugyanakkor a faktoring számos eltérést is mutat az engedményezéstől, sajátos felépítéssel és rendszerrel rendelkezik. Így például, míg a faktoring esetében az engedményezés mindig visszterhes, a követelésengedményezés ingyenes is lehet, tehát nem irányul feltétlenül profitszerzésre. Egy másik eltérés lehet, hogy a visszterhes követelésengedményezéskor az engedményezőnek az engedményezés időpontjában garantálnia kell a követelés meglétét és garantálhatja az átengedett adós fizetőképességét is, míg a visszkereset nélküli vagy valódi faktoring esetében a faktoráló csak a követelés tényleges fennállásáért felel, kiegészítő garancia nincs, így a faktor viseli az adós nemfizetésének kockázatát. Egy másik álláspont szerint a faktoring szerződés magába foglalja mind a követelésengedményezést, mind a jogosult által jóváhagyott jogátruházást (*subrogație convențională consimțită de creditor*).⁷⁴¹

A követelések átruházása a faktoring során engedményezés útján történik a román Polgári törvénykönyv rendelkezései szerint.⁷⁴² A faktoring által kifejtett joghatások vonatkozásában különbséget kell tennünk a felek közötti, valamint a faktor és az engedményezett adós közötti joghatások vonatkozásában. A szerződés joghatásai a felek jogában és kötelezettségeiben nyilvánulnak meg.

A faktorálót a következő három fő kötelezettség terheli: a követelések átruházása, helytállás a követelés fennállásáért és az engedményezett adós értesítése. A román jogi szakirodalom a faktor kötelezettségei közül a faktoráló finanszírozását, a kockázatvállalást és a követelések behajtását hangsúlyozza. Ezek mellett a faktor köteles a követelések nyilvántartását és könyvelését is vezetni. Helyes az a szakirodalmi megállapítás, miszerint a faktor kötelezettségei elsősorban a faktoring céljától függően változnak, amely vonatkozhat finanszírozásra, követelésbehajtásra és hitelkockázati védelemre.⁷⁴³

738 Rusu, 2011, 197. o.

739 Popa, 2017, 104. o.; Belu Magdo, 2022, 23. o.

740 Pál, 2021, 97. o.; Miskolczi Bodnár, 1997, 10–12. o.

741 Smarandache és Dodocioiu, 2008, 102. o.; Vartolomei, 2021, 62. o.

742 Nemeş és Fierbinţeanu, 2020, 1061. o.

743 Nemeş és Fierbinţeanu, 2020, 1064. o.

Míg a faktoráló köteles a követeléshez kapcsolódó számlákat, szerződéseket és a követelést biztosító valamennyi garanciát átadni, addig a faktor a szerződés céljától függően köteles a faktorálót finanszírozni. A faktor a szerződés alapján a követelések felett tulajdonjogot szerez. Ennek időpontja a faktoring típusától függően változik. Míg például a finanszírozási típusú faktoring esetében a tulajdonjog már a követelés átruházásának pillanatában átszáll a faktorra, a lejáratú faktoring esetén ez a követelés esedékességével esik egybe.⁷⁴⁴

A faktorálót a faktossal szemben a követelés fennállásáért helytállási kötelezettség is terheli. Ugyanakkor a faktorálónak garantálnia kell, hogy a számlákkal igazolt követelésnek a jogosultja is. A valódi faktoring lényege, hogy a faktor védelmet nyújt a faktorálónak, és vállalja a követelés behajthatatlanságának kockázatát. A követelés behajthatóságáért a faktoráló csak kifejezett szerződéses kikötés alapján felel, amikor a faktor nem vállalja a *del credere* felelősséget az engedményezett adós nemteljesítéséért (visszkeresetes faktoring). A faktor követelésbehajtásra vonatkozó kötelezettsége a lejáratú faktoring esetében hangsúlyosabb. Ebben az esetben a felek abban is megállapodhatnak, hogy a számlák vételárának kifizetéséhez önmagában nem elegendő azok esedékessége, hanem a követelések behajtása, azok adós általi kifizetése is meg kell történjen.⁷⁴⁵

Az engedményezett adós érvényesen teljesíthet az engedményezőnek, azaz hitelezőjének mindaddig, amíg nem értesítik őt az engedményezésről. Bár a román jogi szakirodalomban nincs egységes álláspont azzal kapcsolatban, hogy a faktorálás megtörténtéről az értesítés a faktor vagy a faktoráló feladata,⁷⁴⁶ véleményünk szerint a felek megállapodhatnak abban, hogy ki végzi el az adós tájékoztatását (az engedményezés esetén érvényes főszabály értelemszerű alkalmazásával). Az értesítés az adós védelmét szolgálja, de nem érvényességi kelléke a szerződésnek, mert az már az értesítést megelőzően létrejön. Az írásbeli értesítésnek tartalmaznia kell, hogy az kinek a nevében történik (faktoráló vagy faktor), milyen követelésekre vonatkozik, és a faktor megjelölését arra az esetre, ha az értesítést a faktoráló végzi. Tartalmaznia kell továbbá az engedményezés esetében előírt további kellékeket és mellékleteket is.

A követeléshez kapcsolódó okiratok átadása mellett a faktoráló köteles a követelést biztosító valamennyi személyi és dologi biztosítékot a faktornak átadni. Kivételt csak a kézizálog képez, ugyanis a faktoráló mint engedményező nem adhatja át a faktornak

744 Belu Magdo, 2022, 16. o.

745 Nemeş, 2021, 431. o.

746 Belu Magdo, 2022, 17–18. o.; Smarandache és Dodocioiu, 2008, 104. o.; Nemeş és Fierbinţeanu, 2020, 1063. o.

a kézizálogba kapott tárgyat a zálogot létesítő személy előzetes jóváhagyása nélkül. Amennyiben a zálogtárgy tulajdonosa nem adja hozzájárulását, a zálogba helyezett dolog az engedményező őrzésében marad. A faktorra a biztosítékokkal együtt azok érvényesítésének a joga is átszáll. A követelések behajtása iránt indított eljárásban az adós a faktoriall szemben is érvényesítheti régi hitelezőjével szemben felhasználható kifogásait.⁷⁴⁷

A faktoring kereskedelmi művelet; banki terméként 1994-ben jelent meg Romániában a BRD – Groupe Société Générale kereskedelmi bank portfóliójában. A faktoringtevékenységet lebonyolító pénzügyi intézmények a 2000-es évek közepéig az exporttevékenységet folytató vállalatok tevékenységére összpontosítottak, és főként a nemzetközi faktoring szolgáltatásokat részesítették előnyben. A kis- és középvállalkozások dinamikus fejlődése a 2000-es évek közepétől jelentős forgalombővülést eredményezett a romániai faktoringpiacon.

A banki gyakorlatban ez a szerződés a követelésengedményezés formájában jön létre. A Román Faktoring Szövetség (RFSZ) a faktoringot összetett szolgáltatáscsomagként definiálja, amely áruértékesítésből vagy szolgáltatásból származó követelések megszerzésén alapul. A gyakorlatban a faktoring rugalmas és alkalmazkodó kereskedelmi művelet, a faktoráló igényétől, valamint a faktor és adósa között létrejött szerződésben foglaltaktól függően finanszírozási, követeléskezelési, követelésbehajtási és kockázatbiztosítéki eszköz.⁷⁴⁸

2021-ben a faktoring piaca az előző évhez képest 20%-os növekedést jegyzett, és a faktoringműveletek értéke elérte a 6 milliárd eurót. Az RFSZ 2022-es felmérése szerint az év első hat hónapjában ez az érték már 3,68 milliárd euró, ami hozzávetőlegesen 31,6%-os növekedést jelent az előző év azonos időszakához képest. Romániában a pénzügyi intézmények által kínált legsikeresebb faktoringtermék a *supply chain finance* vagy más néven a *reverse factoring* (fordított faktoring).⁷⁴⁹ Szintén az RFSZ adatai szerint a fordított faktoringpiaci forgalom 2021-ben 2,3 milliárd eurós szintet ért el. A faktoringot igénybe vevő vállalatok profilját tekintve a legnagyobb értékű tranzakciókat a kis- és

747 Nemeş és Fierbinţeanu, 2020, 1067. o.; Veress, 2022a, 223. o.

748 *Asociația Română de Factoring*, <https://asociatiadefactoring.ro/de-ce-factoring/> (letöltve: 2023. május 10.).

749 Fordított faktoringról akkor beszélhetünk, amikor a faktor egy adott cég beszállítóitól a vállalatot át az adós (cég) tartozásainak kiegyenlítését. Így az adós stabil kapcsolatot építhet ki beszállítóival, valamint saját likviditási helyzetét is megerősítheti. A fordított faktoring tulajdonképpen a beszállítóknak felajánlott finanszírozási megoldás, amelyet a vevő (adós) arra használ, hogy jóváhagyott számlái alapján előrehozott kifizetést kínáljon beszállítóinak. A fordított faktoringban részt vevő beszállítók a pénzügyi intézményektől kérhetik kiállított számláik idő előtti kifizetését, a vevő (adós) pedig a számla lejáratának napján teljesíti a pénzügyi intézmény felé.

középvállalkozások bonyolítják le, majd őket követik a nagyvállalatok. A faktoringpiac növekedésében jelentős szerepet játszott egy 2020-ban elfogadott sürgősségi kormányrendelet.⁷⁵⁰ A kis- és középvállalkozások megsegítésére meghirdetett KKV *Factor* program támogatta a kedvezményezettek finanszírozáshoz való hozzáférését azáltal, hogy a kereskedelmi hitelvonalak finanszírozására szolgáló, rövid lejáratú hitelekhez állami garanciát nyújtott.

A román bírói gyakorlat a faktoringra követelések adásvételeként tekint. A Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék kereskedelmi kollégiumának egyik döntése a faktoringot a faktoráló és a faktor között zajló követelés adásvételeként definiálja.⁷⁵¹ A szerződés megkötésének eredményeként – áll a legfőbb bírói fórum indokolásában – a faktor tulajdonjogot szerez a faktorálótól az engedményezett adóssal szemben fennálló, korábban megkötött áruértékesítési vagy szolgáltatásnyújtási szerződésekből eredő követelésekre, és a követelések elfogadását követően a faktor kötelezettséget vállal arra, hogy azokat az engedményezett adóstól behajtja. Összetett ügyletként a faktoring a követelésengedményezéshez hasonlít, mivel lényegében mindkettő ugyanazokat a joghatásokat eredményezi, nevezetesen a hitelezőnek az adóssal szemben fennálló követelése más személyre átruházását.

A Bákói Ítéltábla határozata szerint a faktoringszerződés egy komplex szerződés, amely követelésengedményezést, jogosult által jóváhagyott jogátruházást és a faktor által vállalt további kötelezettségeket, mint például számlakezelést, finanszírozást, behajtást és a követelések ki nem egyenlítése kockázata átvállalását foglalja magába.⁷⁵² Egy további határozat – bár a faktoringszerződést a banki szerződések kategóriájába sorolja – hangsúlyozza, hogy külön szabályozás hiányában a faktoringszerződésre a követelések engedményezésére vonatkozó rendelkezések alkalmazandók, nem a pénzintézeti különjog. A határozat értelmében, bár a faktoringszerződés ugyanúgy, mint a lízingszerződés vagy a hitelszerződés finanszírozást tartalmaz, önmagában, kifejezett jogszabályi rendelkezés hiányában, nem képezhet végrehajtható jogcímet.⁷⁵³

750 *Ordonanța de urgență nr. 146/2020 privind aprobarea Programului IMM FACTOR – Produs de garantare a creditului comercial și a Schemei de ajutor de stat asociate acestuia*, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/229570> (letöltve: 2023. május 10.).

751 *Decizia nr. 2834/2008, ÎCCJ secția comercială*, <https://legeaz.net/spete-drept-comercial-iccj-2008/decizia-2834-2008> (letöltve: 2023. május 10.).

752 *Hotărâre nr. 168/2022, Curtea de Apel Bacău, secția I civilă*, https://lege5.ro/App/Hotarare/gmzdambqgqaydamb_qgujdmnjgm/?pid=1297204316&expression=factoring%20#p-1297204316 (letöltve: 2023. május 10.).

753 *Hotărâre nr. 810/2014 din 20/06/2014, Tribunalul București, secția a V-a civilă*, <https://lege5.ro/App/Hotarare/gmzdambqgqaydambqgujdmnjgm/?pid=1297204316&expression=factoring%20#p-1297204316> (letöltve: 2023. május 10.).

2.7. Szerbia, Horvátország, Szlovénia

2.7.1. Szerbia

Szerbiában 2013 előtt nem létezett a faktoringügyletekre vonatkozó külön szabályozás. Az 1978. évi Kötelmi viszonyokról szóló törvény (Köt.) sem említi a nevesített szerződések között. Viszont már a Köt. elfogadását követően a szakirodalom jegyzi a faktoringügylet létjogosultságát az akkori, még jugoszláv gazdasági életben,⁷⁵⁴ majd egyre hangsúlyosabbá váltak azok az álláspontok a szakirodalomban, amelyek a faktoringügylet törvényi szabályozását sürgették.⁷⁵⁵ A faktoringügylet külön szabályozására azért van szükség – emelte ki a szakirodalom –, mert attól függetlenül, hogy a Köt. meglehetősen modern és képlékeny szabályozást tartalmaz az engedményezésre, számos olyan kérdés merülhet fel a faktoring sajátosságaiból adódóan, amelyekre nem ad egyértelmű vagy megfelelő választ. Így felmerül a követelések tömeges engedményezése jogszerűségének kérdése az általános engedményezési szabályok értelmében, a jövőbeni követelések engedményezhetősége, a kötelezett értesítésének kérdése, amikor követelések tömeges engedményezésére kerül sor, az engedményezést kizáró kikötés joghatása kereskedelmi jellegű, csoportos engedményezése esetében stb.⁷⁵⁶

2013-ban elfogadásra került a faktoringügyletet szabályozó külön törvény, a Faktoringtörvény (Fakt.). Ez korántsem jelentette, hogy a Fakt. hatálybalépése előtt a gazdálkodó szervezetek és pénzintézetek nem folytattak volna faktorálási tevékenységet. A Köt. 10. cikkébe foglalt szerződési szabadság elvével összhangban, a szerződő felek saját igényük szerint bármilyen új szerződési konstrukciót létrehozhatnak, feltéve, ha az nem ellentétes a szerződési szabadság általános korlátaival, azaz a kógens jogszabályokkal, közrenddel és a jószokásokkal (a tisztességes magatartás elvárásaival). Ezt a viszonylag tág jogi keretet kihasználva alakította ki a banki szerződéskötési gyakorlat a faktoring szerződés több típusát. A szakirodalom a faktoring szerződést *sui generis* bankügyletnek tekintette,⁷⁵⁷ amely egyesítette a követelés engedményezését és az adós fizetéképtelensége kockázatának a faktor általi átvállalását.⁷⁵⁸ A faktoring szerződést rendszerint tartós, *intuitu personae*, visszerthes, alaki feltételekhez kötött és nevesített szerződésként minősítették, amely adhéziós szerződésként jön létre.⁷⁵⁹ Ezen kívül

754 Lásd Popov, 1981, 171–178. o.

755 Lásd Milenković-Kerković, 2006, 458–472. o.; Spasić, 2009, 640–641. o.

756 Milenković-Kerković, 2006, 465–467. o.

757 Spasić, 2009, 629–630. o.

758 Spasić, 2010, 79. o.

759 Spasić, 2010, 80. o.

a faktoringszerződést a szakirodalom összetett szerződéstípusnak tekintette, amely magában foglalja az engedményezést, a hitelszerződést, a garanciaszerződést, a vállalkozási szerződést és a bizományi szerződés elemeit.⁷⁶⁰ Az engedményezéshez képest a szakirodalom a faktor szolgáltatásainak szélesebb skálájában látta az alapvető különbséget: a faktoring-értékpapírok leszámítolási ügyletét, a követelés behajtása terén vállalt garanciát és a sikertelen behajtási kísérlet esetén fellépő visszkereseti jogok kizárását jelenti. A vállalkozási szerződéstől a faktoringszerződést alapvetően abban különböztette meg a jogelmélet, hogy a faktor meghatározóan nem jogcselekmények végzését látja el. A bizományi szerződéshez képest a szakirodalom viszont abban látta a különbséget, hogy a faktor a saját nevében és saját javára jár el a követelés érvényesítésekor.⁷⁶¹

Szerbiában 2006 óta folyamatban van egy egységes Polgári törvénykönyv tervezetének kidolgozása.⁷⁶² A kodifikáció előkészítése során a szakirodalomban felvetődött, hogy az új típusú kereskedelmi, illetve bankügyleteket, de mindenekelőtt a faktoringot, a franchisingot és a lízinget kell-e törvényileg szabályozni, és ha igen, a polgári törvénykönyvben, illetve a rendszerszintű törvénynek tekintett Köt.-ben kell-e szabályozni őket, vagy inkább külön törvényben. A faktoringszerződéssel kapcsolatban a meghatározó álláspont az volt, hogy több más szerződéstípustól való pontosabb elhatárolása céljából kétségtelenül indokolt lenne a törvényi nevesítése és szabályozása. Viszont a Polgári törvénykönyvnek csak az alapvető szabályokat kellene meghatároznia, míg a részlet-szabályokat külön törvény tartalmazná.⁷⁶³ A Polgári törvénykönyv munkatervezetét a kodifikációs bizottság részenként, több változatban tárta a nyilvánosság elé. Az utolsó változat 2019-ből származik,⁷⁶⁴ amely meglehetősen részletes szabályokat tartalmaz a faktoringról,⁷⁶⁵ talán még a Fakt. rendelkezéseinél is kimerítőbb szabályozást. Amennyiben a munkatervezetből törvényjavaslat lesz, mindenképpen össze kell hangolni a Fakt. rendelkezéseivel, vagy az utóbbit kell módosítani, hogy összhangban álljon a majdani kódex szövegével.

A faktoringra vonatkozó hatályos szabályozást jelen pillanatban a Fakt. rendelkezései alkotják, illetve a Köt. mint mögöttes jogszabály. A Fakt. a faktoringot pénzügyi szolgáltatásként definiálja, amely hazai vagy nemzetközi áru-, illetve szolgáltatásforgalomból

760 Spasić, 2009, 629. o.

761 Spasić, 2010, 80. o.

762 A polgári jog kodifikációs történetéről Szerbiában lásd Dudás, 2013, 9–17. o. A készülő polgári törvénykönyv munkatervezeteiről lásd Dudás, 2014, 348–368. o.; Dudás, 2015, 79–85. o.

763 Šulejić, 2008, 504, 505. o.

764 https://www.paragraf.rs/nacrti_i_predlozi/280519-prednacrt-gradjanskog-zakonika-republike-srbije.html (letöltve: 2021. szeptember 27.).

765 Szerb Ptk. Munkatervezet, 1589–1608. cikkek.

származó létező, de még nem esedékes vagy jövőbeni rövid távú pénzkövetelés adásvételéből áll.⁷⁶⁶ A faktoring tárgya a teljes követelés vagy annak egy része egyaránt lehet. A követelésnek jogi személyek vagy vállalkozók közötti szerződésből kell származnia.⁷⁶⁷ Rövid távúnak minősül az a követelés, amely a szerződés szerinti áru- vagy szolgáltatásforgalom megvalósulását követő egy éven belül válik esedékessé.⁷⁶⁸ A faktoringügylet résztvevői, a törvény értelmében, az engedményező, a faktor és az adós. Az engedményező minőségében szerepelhet bank, hazai honosságú gazdasági társaság vagy egyéni vállalkozó, illetve külföldi honossággal rendelkező társaság vagy vállalkozó, amely az adott ország vonatkozó jogszabályai szerint került bejegyzésre, és amely a faktornak eladja az adóssal szemben fennálló követelését. A faktor a követelést megvásárló fél, amely lehet bank, részvénytársaság vagy korlátolt felelősségű társaság formájában létrejött gazdasági társaság, amely rendelkezik a Pénzügyminisztérium engedélyével a faktorálási tevékenység végzéséhez, valamint nemzetközi faktoringügyletekben külföldi honosságú bank vagy gazdasági társaság. Az adós minőségében végül megjelenhet szerbiai székhellyel rendelkező gazdasági társaság vagy egyéni vállalkozó is, illetve külföldi székhellyel rendelkező társaság vagy vállalkozó, feltéve, hogy az adott ország jogszabályai szerint bejegyzésre kerültek.⁷⁶⁹

A törvény külön kiemeli, hogy faktorálásra alkalmas a köztársasági, tartományi vagy helyi önkormányzati költségvetési felhasználóval, illetve a kötelező társadalombiztosítási alap eszközeinek felhasználójával szembeni követelés.⁷⁷⁰

A jövőbeni követelés akkor lehet faktorálás tárgya, ha az meghatározható, és amennyiben a faktoringszerződés tartalmaz adatokat a jövőbeni adós személyéről. A faktoringszerződés jövőbeni követelés faktorálására irányuló rendelkezése a követelés létrejöttének pillanatában hatályosul.⁷⁷¹ Nem lehet azonban faktorálás tárgya olyan követelés, amely személyes, családi vagy a háztartás szükségleteinek kielégítését szolgáló áru- vagy szolgáltatásforgalom alapján jött létre.⁷⁷²

A törvény megkülönbözteti a belföldi és a nemzetközi, illetve visszkeresetes és visszkereset nélküli faktoringot. A belföldi faktoring tárgya hazai személyek között, a belföldi piacon megvalósuló áru vagy szolgáltatás értékesítéséből származó követelés

766 Szerb Fakt. 2. cikk (1) bek. 1. pont.

767 Szerb Fakt. 2. cikk (1) bek. 2. pont.

768 Szerb Fakt. 2. cikk (1) bek. 3. pont.

769 Szerb Fakt. 2. cikk (1) bek. 4. pont.

770 Szerb Fakt. 2. cikk (1) bek. 5. pont.

771 Szerb Fakt. 3. cikk.

772 Szerb Fakt. 4. cikk.

adásvétele.⁷⁷³ Nemzetközinek a törvény azt a faktoringügyletet tekinti, amely tárgya nemzetközi áru- és szolgáltatásforgalomban értékesített követelés adásvétele.⁷⁷⁴ A nemzetközi faktoringügylet megvalósulhat egyszeres faktorálási rendszerben, amelyben csak egy faktor vesz részt, illetve kétszeres faktorálási rendszerben, amelyben egy szerbiai és egy külföldi székhellyel rendelkező faktor is részt vesz.⁷⁷⁵ A törvény előírja, hogy a visszkereset nélküli faktoring esetében a faktor átvállalja a követelés sikertelen behajtásának kockázatát, amelyet az adós fizetésképtelenségének kockázatával határoz meg.⁷⁷⁶ Visszkeresetes faktoring esetében az engedményező helytállási kötelezettséggel tartozik a faktornak a követelés behajthatóságáért, a követelés esedékességének pillanatában.⁷⁷⁷ Amennyiben a felek visszkeresetes faktoringot kötöttek ki, a faktor a követelés teljesítését követelheti az adóstól, az engedményezőtől, illetve mindkettőtől egyszerre, az adós és az engedményező helytállási kötelezettsége terjedelmén belül, kivéve, ha másként állapodtak meg a felek.⁷⁷⁸ A faktor köteles a követelés esedékessé válását követő nyolc napon belül értesíteni az engedményezőt a követelés sikertelen érvényesítési kísérletéről.⁷⁷⁹ A visszkereseti jog érvényesítését követően a faktor köteles a követelést az engedményezőnek visszaengedményezni.⁷⁸⁰ Fontos értelmezési szabályt tartalmaz a törvény arra az esetre, ha nem állapítható meg bizonyossággal, hogy a felek visszkereset nélküli vagy visszkeresetes faktoringot szerződtek. Ebben az esetben vélelmezni kell, hogy a faktoring visszkeresetes.⁷⁸¹ A visszkeresetes faktoringgal kapcsolatosan a bírósági gyakorlat arra az álláspontra helyezkedett, hogy a visszkereseti igény érvényesítése után a faktor az alapügyletből származó járulékos jogosultságokkal – nem pedig a faktoring szerződésből eredő követeléshez kapcsolódó járulékos jogosultságokkal – együtt köteles az engedményesre visszaengedményezni a követelést.⁷⁸²

A törvény kifejezetten szabályozza a *fordított faktoring* intézményét. A fordított faktoring akkor áll fenn, ha a faktor az adós számláinak az átvételével átvállalja az adós fizetési kötelezettségeit a hitelezővel szemben, az adóstól pedig az áru vagy szolgáltatások forgalmára irányuló szerződés szerinti határidőkben hajtja be a számlák

773 Szerb Fakt. 12. cikk.

774 Szerb Fakt. 13. cikk (1) bek. Nemzetközinek az az ügylet minősül, amely a Külkereskedelmi törvény hatálya alá esik.

775 Szerb Fakt. 13. cikk (2) bek.

776 Szerb Fakt. 15. cikk.

777 Szerb Fakt. 16. cikk (1) bek.

778 Szerb Fakt. 16. cikk (2) bek.

779 Szerb Fakt. 16. cikk (3) bek.

780 Szerb Fakt. 16. cikk (4) bek.

781 Szerb Fakt. 17. cikk.

782 Lásd a Gazdasági Fellebbviteli Bíróság Pž 290/2017 sz. határozatát. *Paragraflex*.

összegét.⁷⁸³ A fordított faktoringszerződés érvényességének előfeltétele, hogy az adós biztosítsa a hitelező beleegyező nyilatkozatát.⁷⁸⁴ Minden egyéb kérdésben a törvény a faktoring általános szabályainak megfelelő alkalmazását irányozza elő a fordított faktoringra.⁷⁸⁵ A köztársasági, tartományi és helyi önkormányzatok költségvetési szervei, valamint a kötelező társadalombiztosítási szervezetek eszközeit használó költségvetési szervek nem vehetnek részt fordított faktoringügyletben.⁷⁸⁶

Magával a faktoringszerződéssel kapcsolatban a törvény előírja, hogy írásbeli vagy elektronikus formában kell megkötöni.⁷⁸⁷ Kifejezetten rögzíti, hogy a faktoringszerződés nem minősül sem hitel-, sem pedig kölcsönszerződésnek.⁷⁸⁸ Amennyiben a szerződés tárgya nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, nem minősíthető faktoringszerződésnek.⁷⁸⁹ A törvény taxatíve előírja a faktoringszerződés minimális tartalmi elemeit.⁷⁹⁰

A faktoringszerződés hatálya annak az időnek a leteltével szűnik meg, amelyre a felek megkötötték. Amennyiben a felek nem kötötték határidőhöz a szerződést, hatálya az összes követelésnek az adóstól való behajtását követően szűnik meg, illetve akkor, amikor visszkereseti jog alapján a faktor érvényesítette követeléseit az engedményezővel szemben.⁷⁹¹

A törvény kifejezetten megtiltja, hogy ugyanazon követelésre vonatkozólag az engedményező több faktorial kössön faktoringszerződést. A további faktoringszerződések a törvény semmisnek minősíti.⁷⁹²

A követelés érvényesítését a faktor saját nevében és saját javára végzi.⁷⁹³ A faktor köteles az engedményezett követelésekről pontos és naprakész nyilvántartást vezetni, valamint azokat jóhiszeműen és a „jó gazda” gondosságával kezelni.⁷⁹⁴ Az engedményező helytállási kötelezettséggel tartozik a faktornak a szerződés tárgyát képező követelések adott értékben való fennállásáért.⁷⁹⁵ Az engedményező továbbá garantálja a faktornak, hogy az értékesített követeléseket nem terheli zálogjog, harmadik személy kifogása, illetve az harmadik személy javára más jogosultsággal sem terhelt, valamint

783 Szerb Fakt. 17. cikk (1) bek.

784 Szerb Fakt. 17. cikk (2) bek.

785 Szerb Fakt. 17. cikk (3) bek.

786 Szerb Fakt. 17. cikk (4) bek.

787 Szerb Fakt. 19. cikk (1) bek.

788 Szerb Fakt. 19. cikk (3) bek.

789 Szerb Fakt. 19. cikk (2) bek.

790 Szerb Fakt. 20. cikk.

791 Szerb Fakt. 21. cikk.

792 Szerb Fakt. 22. cikk (1) bek.

793 Szerb Fakt. 27. cikk.

794 Szerb Fakt. 28. cikk.

795 Szerb Fakt. 29. cikk (1) bek.

hogy a követelések semmilyen jogalapon nem vitathatóak. Ez azonban diszpozitív természetű rendelkezés, a felek más, ettől eltérő kikötést is szerződésükbe foglalhatnak.⁷⁹⁶ Amennyiben a követeléseket mégis terheli zálogjog, vagy azt az adós vagy harmadik személy bármilyen módon elvitatja, a faktoringszerződés pedig nem zárja ki az engedményező jelzett helytállási kötelezettségét, a faktornak abban az esetben is visszkereseti joga keletkezik az engedményezővel szemben, ha a faktoring egyébként visszkereset nélküli lenne.⁷⁹⁷

A törvény külön kitér az engedményezést tiltó kikötés joghatására a faktoringszerződés vonatkozásában. Előírja, hogy amennyiben az engedményező és az adós közötti szerződés engedményezést tiltó kikötést tartalmaz, vagy ilyen rendelkezést az adós általános szerződési feltételeibe foglalt, a tiltásnak semmilyen joghatása nincs a faktoringszerződés szerinti követelés-adásvételre, kivéve, ha ezt a kérdést nemzetközi egyezmény másként rendez.⁷⁹⁸ Amennyiben a faktoringszerződés másképpen nem rendelkezik, a faktor az engedményezett követeléseket továbbengedményezheti egy másik faktornak.⁷⁹⁹

2.7.2. Horvátország

A horvát Kötelmi viszonyokról szóló törvény (Köt.) sem szabályozza a faktoring-szerződést. E szerződéstípust, illetve a faktorálási tevékenységet Horvátországban is külön törvény, a 2014. évi Faktoringtörvény (Fakt.) szabályozza. A törvény meglehetősen részletes szabályozást tartalmaz, viszont a rendelkezések meghatározó része a faktoringtársaságokkal kapcsolatos társasági jogi kérdéseket, a külföldi faktoringtársaságok Horvátországban megvalósuló tevékenységét, valamint a faktoringtársaságok felügyeletét szabályozza. Kisebb részben tartalmaz magára a faktoringügyletre és a faktoring-szerződésre vonatkozó rendelkezéseket. Ennélfogva a törvény kifejezetten előírja, hogy azokban a kérdésekben, amelyek nem esnek szabályozási körébe, a Köt. rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni.⁸⁰⁰

A törvény értelmében a faktoring olyan jogügylet, amelyben a faktorálási szolgáltatást nyújtó fél a beszállítóval és/vagy a vevővel kötött faktoringszerződés alapján és az abban kikötöttek szerint megvásárolja a faktoring tárgyát, a visszkereseti jog

796 Szerb Fakt. 29. cikk (2) bek.

797 Szerb Fakt. 29. cikk (3) bek.

798 Szerb Fakt. 30. cikk.

799 Szerb Fakt. 31. cikk.

800 Horvát Fakt. 3. cikk.

fenntartásával vagy anélkül.⁸⁰¹ A törvény a fogalommeghatározások között definiálja a faktoringügylet tárgyát: gazdálkodó szervezetek között megvalósuló, hazai vagy nemzetközi áru, illetve szolgáltatás alapján létrejövő, létező vagy jövőbeni, még nem esedékes pénzkövetelés, teljes egészében vagy részben.⁸⁰² Jövőbeni követelés akkor lehet a faktoringügylet tárgya, amikor a szerződés létrejöttének pillanatában kellő mértékben meghatározható.⁸⁰³ A követelés akkor tekinthető kellően meghatározottnak, ha a faktoringszerződésben meghatározásra került a jogosult és a kötelezett, a követelés lehetséges legmagasabb összege, valamint amennyiben a szerződésben a felek megjelölték a követelés létrejöttének jogalapját.⁸⁰⁴

A faktoringügylet alanyai a beszállító, a faktor és a vevő.⁸⁰⁵

A törvény megkülönbözteti a belföldi és a nemzetközi, a visszkeresetes és a visszkereset nélküli faktoringot, valamint a beszállítói, azaz a fordított faktoringot.⁸⁰⁶ Belföldinek a törvény azt a faktoringügyletet minősíti, amelyben minden részt vevő alany belföldinek minősül a devizatörvény értelmében,⁸⁰⁷ míg nemzetközi az a faktoringügylet, amelyben legalább az egyik alany nem minősül belföldinek.⁸⁰⁸ A visszkeresetes faktoring esetében a beszállító kezességet vállal a vevő tartozásáért.⁸⁰⁹ A faktoring tárgyát képező követelések érvényesíthetlensége esetén a visszkeresetes faktoring során a faktor a beszállítótól a vevő tartozásán kívül követelheti a faktoringügylet kamatszolgáltatását, a faktordíjat, valamint az ügyintézési és a faktoringszerződés szerinti egyéb költségeket. A visszkereseti jog érvényesítésével kapcsolatosan a törvény kizárja a Köt. engedményezésre vonatkozó rendelkezésének alkalmazását, amely korlátozza az engedményező helyállási kötelezettségét.⁸¹⁰ A visszkereset nélküli faktoring esetében a követelés érvényesíthetlenségének kockázata a faktort terheli, a beszállító pedig semmilyen helyállási kötelezettséggel nem tartozik.⁸¹¹ Végül, a horvát Köt. szabályozza a fordított faktoring intézményét is. Fordított faktoring a faktor és a vevő szerződése alapján jön létre, amellyel a faktor vállalja, hogy a vevő lejárt és nem lejárt tartozásait a beszállítóknak rendszeresen kiegyenlíti, a beszállítók felszólítására vagy a vevő

801 Horvát Fakt. 4. cikk.

802 Horvát Fakt. 2. cikk (1) bek. 13. pont.

803 Horvát Fakt. 6. cikk (1) bek.

804 Horvát Fakt. 6. cikk (2) bek.

805 Horvát Fakt. 7. cikk.

806 Horvát Fakt. 8. cikk.

807 Horvát Fakt. 9. cikk (1) bek.

808 Horvát Fakt. 9. cikk (2) bek.

809 Horvát Fakt. 10. cikk (1) bek.

810 Horvát Fakt. 10. cikk (2) bek.

811 Horvát Fakt. 10. cikk (3) bek.

utasítására, ugyanakkor pedig átháramlanak a faktorra a beszállítók követelése a vevővel szemben.⁸¹²

A horvát Köt. rögzíti, hogy a faktoringszerződést írásbeli formában kell létrehozni.⁸¹³ A faktoringszerződéssel a faktor vállalja, hogy a beszállítónak faktorálási szolgáltatást végez, amiért ellenszolgáltatásként jogosultságot szerez a kamatszolgáltatás, faktordíj, adminisztrációs díj és a szerződéssel meghatározott egyéb faktoringkölségek megfizettetésére.⁸¹⁴ A faktoringügylet tárgyát képező követelések vételárát azok névleges értéke képezi.⁸¹⁵ A törvény részletesen szabályozza a faktoringszerződés tartalmi elemeit.⁸¹⁶ A horvát Fakt. kifejezetten nem rögzíti a vevő értesítésének kötelezettségét, sem a faktor, sem pedig a beszállító terhére. Csupán azt írja elő, hogy a vevő értesítése jogszerűnek minősül, függetlenül attól, hogy egy vagy több követelésre, illetve fennálló vagy jövőbeni követelésekre vonatkozik-e.⁸¹⁷

Végül, a horvát Fakt. előírja, hogy a beszállító szavatolja a faktornak a faktoringügylet tárgyát képező követelés fennállását, valamint hogy nem állnak fenn jogi akadályok a követelés érvényesítéséhez, kivéve, ha a fordított faktoring a beszállító beleegyezése nélkül jött létre.⁸¹⁸ Amennyiben a faktoringszerződéssel a felek nem zárták ki a beszállító helytállási kötelezettségét, a követelés említett hiányossága esetén a faktornak akkor is visszkereseti joga van a beszállítóval szemben, ha a felek egyébként visszkereset nélküli faktoringügyletet kötöttek.⁸¹⁹

2.7.3. Szlovénia

A szlovén jog nem irányoz elő külön szabályozást a faktoringügyletre vonatkozólag, sem külön törvényben, sem pedig a Kötelmi törvénykönyvben (Kötv.). Ennélfogva a faktoringszerződés a szlovén jogban még mindig nevesítetlen szerződésnek minősül.⁸²⁰ A szakirodalom szerint a faktoringot (és a többi ún. „-ing” szerződést) a törvényalkotó szándékosan nem szabályozta, ezáltal lehetővé téve a gazdasági szereplőknek és

812 Horvát Fakt. 11. cikk (1) bek.

813 Horvát Fakt. 13. cikk (1) bek.

814 Horvát Fakt. 13. cikk (2) bek. I. mondat.

815 Horvát Fakt. 13. cikk (3) bek.

816 Horvát Fakt. 14. cikk.

817 Horvát Fakt. 15. cikk.

818 Horvát Fakt. 17. cikk (1) bek.

819 Horvát Fakt. 17. cikk (2) bek.

820 Možina és Vlahek, 2019, 297. o.

a bírói gyakorlatnak, hogy gazdasági igényeknek megfelelően alakítsák ki a faktoring részletszabályait.⁸²¹

Részletező speciális szabályozás nélkül a faktoringügyletekre a Banktörvény, a Fogyasztói hitelezésről szóló törvény, amennyiben a faktorált követelés fogyasztóval kötött kölcsön- vagy hitelszerződésből származik, valamint a Kötv. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.⁸²² Fontos emellett kiemelni, hogy Szlovénia nem részese a nemzetközi követelésvételről szóló, Ottawában, 1988. május 28-án kelt UNIDROIT Egyezménynek, sem pedig és az UNCITRAL keretében létrejött 2001. december 12-i New York-i Egyezménynek a nemzetközi kereskedelemről származó követelések engedményezéséről. A Banktörvény is csupán egyetlen rendelkezést tartalmaz a faktoringról: a banki szolgáltatásoktól elhatárolt pénzügyi szolgáltatások között említi a visszkeresetes és visszkereset nélküli faktoringot.⁸²³

Külön szabályozás hiányában a Kötv.-nek az engedményezésre vonatkozó általános szabályait kell a faktoringügyletre alkalmazni. Mivel a Kötv. sem irányoz elő bármilyen korlátozást, ezért a faktoring tárgya lehet bármilyen követelés, lejárt és még nem lejárt egyaránt. A kötelezett beleegyezése nem szükséges a faktoring érvényességéhez, de értesíteni kell, és joghátrány nem érheti a faktoringügylet következtében.⁸²⁴

2.8. Szlovákia

A faktoring jogintézménye a szlovák jogrendben nem került szabályozásra, így ebben az esetben a követelések engedményezésére vonatkozó rendelkezések az irányadóak. A faktoring a finanszírozás alternatív formája, azaz a faktorálás alatt olyan rövid lejáratú követelések értékesítése értendő, amelyek az esedékesség előtt kerülnek értékesítésre, és amelyek fedezetét egy faktorvállalkozás, az úgynevezett faktor biztosítja.⁸²⁵

Egy – mondhatni – általánosan elfogadott definíció szerint faktor alatt azt a személyt kell érteni, aki más személy tevékenységéből származó termékértékesítésből vagy szolgáltatásnyújtásból származó követeléseket átvesz, illetve kezeli azokat, és kész azokat az átvételtől (kezelés) a visszafizetésig terjedő időszakra biztosítani, amely idő alatt a szóban forgó (átvett) követelések teljes behajthatóságának kockázatát is vállalhatja.⁸²⁶

821 Možina és Vlahek, 2019, 297. o.; Jus, 2020, 55–56. o.

822 Factoring Survey, 2018, 113. o.

823 Szlovén Banktörvény, 5. cikk (2) bek. 2. pont.

824 Factoring Survey, 2018, 114. o.

825 Böszörményi, 2021.

826 Jakubovič, 2005, 264. o.

A jogok és kötelezettségek kapcsán elmondható, hogy azokat az ügyfél és a faktortvállalkozás között létrejövő faktoringszerződés rögzíti, mely alapján a követeléseket kötelezettség formájában az adósra (vevőre) engedményezik. Ebben az esetben egy olyan helyzet áll elő, amikor a kötelezettséget az adós közvetlenül a faktornak fizeti meg. A faktor ezt követően rövid időn belül kiegyenlíti az ügyfélnek a követelés finanszírozott részének első részletét, a szerződésben előre megállapított feltételeknek megfelelő összegben. Ebből következik, hogy a faktor a követelésnek a faktorálási szolgáltatással csökkentett összegét fizeti ki.⁸²⁷

Általánosságban elmondható, hogy a követelések megvásárlását faktoringcégek biztosítják, de ugyanakkor a finanszírozásnak ezt a formáját bankok, biztosítótársaságok vagy velük kapcsolatban álló társaságok is nyújtják, általában anélkül, hogy a szállítóhoz fordulhatnának abban az esetben, ha a vevő nem teljesíti kötelezettségeit.⁸²⁸ A legtöbb esetben azonban a faktoringtevékenységet egy bank vagy annak leányvállalata, illetve egy külföldi bank fióktelepe végzi.⁸²⁹

A faktoring azokban a helyzetekben lehet megfelelő választás, amikor a szállítónak hosszabb lejáratú követeléseket kell biztosítani, vagy amikor esetleg annak lehetőségét fontolgatja, hogy az ügyfelek számára hosszabb lejáratú követeléseket nyújtson. A fizetés elmaradásának kockázata a faktorra hárul. A faktoring ezen típusa (valódi faktoring) lehetővé teszi a hatékony és rugalmas pénzforgalom-kezelést, valamint a rövid távú források hosszú távú felhasználását az ügyfél igényeinek megfelelően. Ezzel szemben a kvázi-faktoringban a faktor visszaadja a behajthatatlan követeléseket az ügyfélnek.⁸³⁰

A faktoring kapcsán elmondható, hogy az lehetővé teszi a vállalkozók – azaz az engedményező – számára, hogy azonnal készpénzhez jussanak azáltal, hogy az áruvásárlási vagy szolgáltatási szerződésekből származó rövid lejáratú követeléseik egy részét kedvezményes áron egy faktoringcégre engedményezik.⁸³¹

Azonban a faktoring kapcsán annak előnyeiről és hátrányairól is említést kell tennünk. Előny egyrészt az, hogy a hitelezőnek nem kell az adóssal vagy több adóssal szemben behajtania a tartozást, és csak egy szereplővel szükséges kommunikálnia. A hitelező így mentesül az adósságbehajtás alól, az alaptevékenységére koncentrálhat, és a faktoron keresztül rendelkezésre álló tőkéhez jut, amely azonban nem mindig felel meg a követelések névértékének. Továbbá a hitelező külföldi adósok esetében elkerülheti az árfolyamvesztéséget, és a faktoron keresztül fontos információkhoz juthat

827 Bószörményi, 2021.

828 Bószörményi, 2021.

829 Martinová, 2013.

830 Bószörményi, 2021.

831 Ennek kapcsán lásd például: Delivorias, 2018, 2. o.; Cashin Ritaine, 2008, 181. o.

adósai (ügyfelei) hitelképességéről.⁸³² Azonban mint minden üzleti tranzakció, a faktoring is némi kockázattal jár. Mindenképpen gondos figyelmet kell szentelni a szakmai átvilágításra, valamint alaposan meg kell fontolni a faktorálási szerződés javasolt feltételeit, hogy a faktor szolgáltatásainak költsége ne haladja meg az eredeti beszállításon számított nyereséget.⁸³³

2.9. Következtetések

A faktoring – kétségtelen gazdasági előnyei mellett – néhány potenciális hátrányt is eredményezhet, amelyeket figyelembe kell venni a döntéshozatal során. Az alábbiakban megpróbálunk néhány ilyenet azonosítani.

Elsősorban a faktoringszolgáltatás igénybevétele költségekkel jár. A faktor a követelések átvételéért és kezeléséért díjat számít fel, amely csökkentheti a vállalkozás nyereségét. Ezen kívül a faktor további költségeket is felszámolhat a kockázatok kezelése és a követelések behajtása érdekében.

Másodsorban meg kell említeni a kontrollvesztést: amikor egy vállalkozás eladja vagy átruházza követeléseit a faktornak, elveszíti a teljes kontrollt a követeléseket és azok behajtását illetően. Ez azt jelenti, hogy a vállalkozás kevésbé tud befolyásolni a szerződő partnereivel és a követelésekkel kapcsolatos ügyeket.

Harmadsorban a faktoring befolyásolhatja az ügyfélkapcsolatokat. A faktoring egy új szereplőt, a faktort is bevonja az ügyfelekkel való kapcsolatba. Ez befolyásolhatja a korábban kialakított kapcsolatokat és azok dinamikáját.

Negyedsorban a faktoring hosszú távú kötöttséggel jár, ugyanis a faktoringszerződések általában hosszú távú kötelezettségeket jelentenek. A vállalkozás hosszú távon kötelezi el magát a faktoringszolgáltatás igénybevétele mellett, ami korlátozza a rugalmasságot és a vállalkozás szabadságát más finanszírozási lehetőségek felé.

Ötödsorban a faktoring igénybevétele befolyásolhatja a vállalkozás hitelképességét. Bizonyos esetekben a hitelezők, hitelintézetek és befektetők negatívan értékelhetik a faktoringot, mivel azt érzékelhetik, hogy a vállalkozás nehézségekkel küzd a követeléseinek behajtásában.

Fontos megérteni, hogy a faktoring előnyei és hátrányai vállalatonként és konkrét helyzettől függően változhatnak.

832 Drozd, 2010.

833 Böszörményi, 2021.

A faktoring jogi jelentősége az, hogy a faktoringügyletekre vonatkozóan szabályozza és biztosítja a felek jogait és kötelezettségeit. A jogi keretek kialakítása fontos annak érdekében, hogy a faktoringtranzakciók megbízhatóan és hatékonyan valósuljanak meg, és hogy a felek jogbiztonságot élvezzenek. A faktoring során az engedélyező (vállalkozás) átruházza a követeléseket a faktornak. Ezért a jogrendszernek el kell ismernie és lehetővé kell tennie az ilyen követelések érvényes és hatékony átruházását. A faktoring-jogszabályok meghatározzák az átruházás jogi folyamatát, a formális követelményeket és a szükséges dokumentációt. A faktoring folyamatában általában a faktor átveszi a követelések behajtásával és követelési kockázattal járó feladatokat. Jogilag biztosítani kell a faktor jogait és lehetőségeit a követelések behajtására és a kockázatok kezelésére. Ez magában foglalja a jogi eszközöket a követelések érvényesítésére, a vevőkkel és adósokkal szembeni jogi lépések megtételére, valamint a biztosítékok érvényesítésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat. Ugyanakkor a faktoring során a felek között bizalmas információk és adatok cserélődhetnek. A faktoring jogi kereteinek biztosítania kell az adatvédelmet és a titoktartást, hogy megóvják az üzleti információkat és a személyes adatokat. A faktoringügyletekben részt vevő felek jogainak és kötelezettségeinek, a jogi keretek meghatározásának a jogi szabályozáson túlmenően kiemelt jelentősége van.